

COSINZEANA

revistă literară
ilustrată săptămânală

CUPRINSUL:

Henric Stahl: N. Iorga ca orator, articol.

Al. Ciura: Umbra crucii, articol.

Aurelia Pop: Inviere, poezie.

Viora din Bihor: Povestea unui picioruş, schiță.

I. U. Soricu: Plopii, poezie.

Octav Minar: Creangă despre Eminescu, articol.

Corneliu Moldovan: Fluturii, poezie.

T. L. Blaga: Telegrafia fără fir, articol.

D. M.: Cronica documentară: Parfumurile.

Livia Rebreanu: Aș vrea, poezie.

Biedenkapp—N. N. Botez: Povestea focului și a chibriturilor...

V. C. Osvadă: De pe drumuri, articol.

Lăzăr—Ciura: Floarea Betulei, roman.

FLORI DE-O ZI:

T. Miron: Dări de seamă.

G. B.: Unei fecioare...

Pretor: „Scrisoarea de recomandare”.

*** Turnee artistice.

ILUSTRĂȚII

„COSINZEANA“

REVISTĂ LITERARĂ ILUSTRATĂ SĂPTĂMÂNALĂ

Revista „Cosinzeana“ e astăzi cea mai bine îngrijită revistă literară pentru publicul românesc din Ardeal și Ungaria și prin ieftinătatea ei, cea mai potrivită a fi răspândită în familiile românești. Apare regulat în fiecare sâmbătă și pe lângă articole îndrumătoare de actualitate, aduce alese novele, schițe, poezii, originale și traduceri, și o mulțime de ilustrații din evenimentele însemnate ale zilei.

Colaboratori ai revistei sunt:

Ion Agârbicean, Zaharie Bârsan, T. Liviu Blaga, Alecsandru Ciura, Ilarie Chendi, D. N. Ciotori, Adrian Corbul, A. Cotruș, Ion Dragoslav, R. S. Dagnea, P. Dulfu, Victor Eftimiu, Elena Farago, S. C. Făgețel, Mihail Gașpar, Ion Al-George, Dr. M. Hârsu, Liviu Marian, Octav Minar, Corneliu Moldovan, Chiru Nanov, Oreste, V. C. Osvadă, Ecaterina Pittiș, Volbură Poiană, Aurelia Pop, Liviu Rebreanu, M. Săulescu, I. U. Soricu, Henri Stahl, Vasile Stoica, D. Tomescu, G. Todică, Viora din Bihor și alții.

ABONAMENTUL

e mai mic ca la oricare revistă românească de felul acesta, și anume:

<u>Pentru Austro-Ungaria</u>	pe un an 12 cor.
	pe 1/2 an 6 „
	pe 1/4 an 3 „
<u>Pentru străinătate</u>	pe un an 20 „
	pe 1/2 an 10 „
	pe 1/4 an 5 „

Pe lângă acest mic abonament, revista *Cosinzeana* împarte abonaților săi premii de cărți, ce nu mai face nici o altă revistă românească. Sortează între abonații cari plătesc până în 15 Februarie n. 1915 întreg abonamentul

25 biblioteci à 10 coroane,

compuse din cele mai alese noutăți literare, apărute în anii din urmă.

FAVORURI SPECIALE

Abonaților, cari plătesc la an abonamentul cu 15 cor., în loc de 12, li se dau următoarele

patru volume gratis:

Ion Agârbicean: „Schițe și povestiri“ cor. 2—
Victor Eftimiu: „Poemele singurătății“ „ 2—
Alexandru Ciura: „Amintiri“ . . . . . „ 1'60
Liviu Rebreanu: „Frământări“ . . . . . „ 1'50

Acest favor se acordă și abonaților, cari plătesc înainte pe jumătate de an 7 coroane 50 fileri, iar pe un pătrar de an 3 cor. 75 fil. În cazul acesta însă capătă numai un volum, respective două.

Cărțile se trimit îndată ce abonamentul e plătit.

Abonații vechi, cari până în 15 Februarie 1913 plătesc întreg abonamentul pe anul viitor și ne trimit încă un abonament nou de 12 cor., capătă gratis patru cărți, pe cari și le pot alege după plac din următoarele:

Ion Agârbicean: „Schițe și povestiri“ cor. 2—
Victor Eftimiu: „Poemele singurătății“ „ 2—
Al. Ciura: „Amintiri“ . . . . . „ 1'60
Liviu Rebreanu: „Frământări“ . . . . . „ 1'50
„Almanahul scriitorilor dela noi“ . . . . . „ 1'60
Ermil Borcia: „Versuri flusturate“ . . . . . „ 0'60
„Cele mai frumoase“, poezii populare . . . . . „ 0'60

Rugăm pe toți abonații noștri să binevoiască a răspândi revista „Cosinzeana“ între cunoscuți și prietini, ca pe cea mai bine îngrijită și cea mai ieftină revistă literară ilustrată săptămânală.

Pe credit revista nu se dă nimănui.

Abonamentele se plătesc înainte.

Administrația în Orăștie—Szászváros.

OSINZEANA

REVISTA LITERARA ILUSTRATA REDACTOR SEBASTIAN BORNEMISA.

ANUL III.

ORĂȘTIE, 27 Aprilie n. 1915.

Nr. 17—18.

N. IORGA CA ORATOR

Nicolae Iorga a trecut prin școlile noastre strecurându-se par'că pentru ca, de tot tânăr, să treacă granița, atras de cultura apusului și să adune, în câțiva ani, la lumina universităților străine, prin puterea sa de muncă uimitoare, sprijinită de o memorie deosebită, o uriașă cultură, împreunându-și suflul de frumos și poezie.

Apoi, poetul idealist și-a impus cea mai ingrătă, mai migăloasă, mai istovitoare, mai neapreciată muncă, culegând de prin toate arhivele apusului materialul brut, inform, ce inspiră doar aversiune celor dela noi. Cu acest material enorm, adunat printr'o muncă de salahor al științei, ce i-a atras doar batjocurile calomnioase ale invidioșilor leneși, artistul-creator, cu genială intuiție, reluându-și locul, a înviat trecutul așa cum doar un Michelet a putut face și, din evocarea vremurilor moarte, a creat izvor de viață nouă prin trezirea simțământului de mândrie națională.

Să fi zis cineva tânărului profesor universitar Iorga, cu câțiva ani doar mai în vârstă decât studenții săi, că el, disprețuitorul până la desgust al presei noastre inculte, al parlamentarismului nostru oligarhic, își va avea gazeta și că se va alege deputat, ar fi răs batjocorător sau s'ar fi simțit poate chiar jignit.

De fapt, nimeni nu s'ar fi putut aștepta la această

transformare din partea savantului, sfios ca o fată mare, ce se strecură, între Academie, Universitate și casă, veșnic grăbit, prin străzi lăturalnice, înalt, slab, cu barbă mică neagră, ochi ca tăciunile, îmbrăcat cu un imens macferlan cu foarte lungă pelerină, cu un ghiozdan pu-

rura supraîncărcat cu cărți masive, ținând din această pricină umărul stâng cam ridicat, cu lată pălărie rotundă calabrează, salutând stângaciu și pripit. La universitatea, unde sosiă cu exactitatea orologului institutului meteorologic, abia îl zăreai, în hainele lui negre, când prin gangul întunecos al intrării de serviciu urcă lunga scară de lemn, tremurândă, ducând la cancelarie. Înaintă repede spre catedră, privind pământul, și abia așezat pe scaun, începea să vorbească cu felul său particular de a suna pe r, cu un timbru special al glasului care te face să-i recunoști cu absolută siguranță vocea prin sute de oameni ce ar vorbi în acelaș timp, cu ochii pironiți pe cele câteva note scrise foarte mărunțel, cu litere săltărețe, de formă ciudată. Abia după câteva minute se hotără să ridice ochii săi splendorici, scăpărători de superioară inteligență, asupra auditorului. Atunci o nouă clipă de timiditate îl paraliză până ce ochii săi neliniștiți alegeau, din toată sala, ochii unui student ce părea că ascultă mai atent. Din acea clipă restul sălii dispărea pentru dânsul și lecția o făcea doar pentru victima aleasă. Cu privirea sa de foc îl tot fixă, îi sfredelea gândul, îl

NICOLAE IORGA

ipnotiză, până ce nenorocitul, cu ochii uscați, pleoapele greoaie, ne mai putând părea atent cu toată sfortarea ce făcea, lăsă capul jos și profesorul trebuia să caute altă victimă. Pe încetul se animă însă în destul ca să dea liber curs imaginațiunii sale creatoare de comparații ce nu se pot uita și, străfulgerând faptele brute cu vederi originale, ce se impuneau pe dată ca adevăruri, deschidea nebănuite orizonturi. Când o chestiune i se părea mai grea, o lămuria cu câte o pildă hazlie, luată tot mai mult din viața politică și socială dela noi, atât de neașteptată ca originalitate, atât de mucalită ca fel de expunere, încât pornea singur a râde până la lacrimi cu toată sala.

Aci, în mijlocul studenților, s'a format talentul lui oratoric și pe vremea aceea poate că singur studentul care-și făcea ucenicia lui de stenograf luând note la cursuri, putea prezice că N. Iorga, ajutat de împrejurări, va deveni cel mai mare orator al neamului său.

Suflet adânc cinstit, minte de o puternică originalitate, absolut conștient de marea sa superioritate, simțind trebuința de luptă, de jertfă, clocotind tot mai tare într'însul, și pe de altă parte prea mândru pentru a ajunge ploconindu-se sau vânzându-se celor ce dau situațiunii, a fost fatal să înfrângă timiditatea lui bolnăvicioasă, să-și impuie, prin voință tenace, curagiul ce-i lipsea și să devină astfel întâi polemistul necruțător al falsei științe, al bombasticului, al teatralului, al acaparatorilor de situații nemeritate, creându-și nenumărați dușmani dintre cei mai puternici și apoi, după ce călătoriile ce le-a întreprins în toate pământurile locuite de Români i-au umplut sufletul de curată iubire pentru pământul țării sale și de milă adâncă pentru nenorociții frați uitați în străvechie mizerie de clasă tot mai înstrăinată a oligarhiei sătule, deveni luptătorul prin graiu pentru zguduirea inerției sufletelor blazate ale generațiunii jubilate și pentru trezirea unui ideal al României întregi.

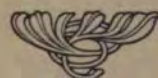
În zilele de 12 și 13 Martie 1906 s'a relevat dl Iorga orator în cel mai nobil cuprins al cuvântului. Un ziarist român trebuia să țină la Ateneul Român o conferință în limba franceză despre „poezia populară românească“ în sara de 12 Martie; iar a doua zi, tinerii din highliful nostru înstrăinat, ce doar cu slugile vorbește românește, aveau să joace trei piese franțuzești picante pe scena Teatrului Național.

Solicitat de studenți, profesorul Iorga a venit în mijlocul lor la Universitate. În aceea zi de Duminecă, ora 6 seara, sălile de cursuri fiind toate închise, studenții, înconjurându-și profesorul, au urcat scările, păzite de pietre străbune și de statui de Domni, ce duc în vestibulul Senatului și, în mijlocul studențimii îngrămădite pe toate treptele, pe toată lungimea gangurilor aripilor clădirii, le-a vorbit despre limba românească și conferința în limba franceză nu s-a ținut la Ateneu în acea seară. Le-a vorbit și a doua zi, tot la orele 6, în sala societății germane „Eintracht“, singura ce s-a putut închiria în acea seară, și cele trei farse franțu-

zești nu s-au jucat pe scena teatrului nostru național, iar studențimea, lipsită până atunci de ideal, târâtă în murdare, nedemne lupte electorale, a înscris cu sânge în istoria neamului ziua, însemnând izbânda limbei și conștiinței românești.

De atunci, N. Iorga, conștient de misiunea de apostol ce trebuia să o ia, mânat de idee, marele desinteresat, uitând că are familie grea acasă, și-a dăruit timpul, și-a dăruit sănătatea, precum și-a dăruit biblioteca lui scumpă și n-a fost oraș, n-a fost colț de țară în care cuvântul acestui mare semănător al gândului românesc să nu fi răsunat și în fiecare cuvântare a smuls din inima sa nobilă sămânța cinstirii trecutului, iubirii de neam, a milei frățești, împrăștiindu-o pe tot ogorul sufletului românesc.

Henric Stahl.

UMBRA CRUCII

AL. CIURA

Între tablourile multe, cari înfățișează viața Mântuitorului, m'a atras mai mult ca oricare, unul de o simplitate rară: Mântuitorul e fixat pe o pânză, la vârsta fragedă de doisprezece ani, purtând o scândură pe umăr. Iosif și Maria se văd în căsuța modestă, iar fiul tâmplarului, se îndeletnicia și el cu munca tatălui său nutritor, ajutându-l în munca lui de tâmplar. Și cum trecea copilul cu bucele aurite, îmbrăcat în o haină lungă; cum ducea scândura pe umeri, umbra lui se proiectează în forma crucii, în proporții mărite.

Iosif și Maria privesc cu un presimț de jale umbra ciudată, în vremece dumnezeescul copil, trece liniștit și un zimbet de iertare îi flutură pe buze...

El înțelegea, cu mintea lui de copil destinat suferinții, marea taină, ce se proiectă alături de el, minunatul simbol al mântuirii, ce va roscoli lumea din temelii și va prăbuși în pulbere Akropolis-ul Athenei, tronul de lildeș al Cezarilor îngâmfaiți, columnele de marmură ale templului Iunonei...

*

Crucea, pe atunci, eră simbolul infamiei, stâlpul de care se ținutau sclavii și făcătorii de rele, ca să moară acolo, în chinuri grozave, zbătându-se zile întregi între vieață și moarte.

Decapitarea sau păharul cu otravă erau un privilegiu, de care se bucurau numai cetățenii romani și inculpații de elită, sau disgrafiații puternicilor zilei. Așa a murit sfântul Pavel și așa a murit Socrat și Seneca.

Dar moartea pe cruce eră cea mai amară și cea mai rușinoasă. Adese, ca chinul să țină cât mai îndelungat, osândiții nici nu erau ținuți cu piroane pe lemnul de ocară, ci erau legați numai cu funii... și rămăneau zile întregi zvârcolindu-se în chinuri nespuse, cu mușchii înțepenii, chinuți de-o sete îngrozitoare...

În chefurile tricliniilor, când desfrâu nu mai avea

Săptămâna Patimilor la sf. Mormânt din Ierusalim. Niciodată sufletul credincioșilor nu e mai scuturat de fiori, ca în acest timp și în acest loc.

nici un narcotic pentru nervii descordați ai mesenilor fâmpiți de vinurile tari și de îmbrățișările curtezanelor, eră o distracție obișnuită, să se întuiască de părete câțiva sclavi, și urletele lor de durere așiau plăcerea privitorilor, storcându-le un rânjet de brute...

*

Și tocmai acest simbol al hulei, a fost ales pentru cultul cel mai înalt al generațiilor de mai târziu.

Lemnul de ocară, stropit odată cu picăturile sfinte ale sângelui Mântuitorului, s'a preschimbat în lemnul celui mai înalt cult.

Puțin după moartea și învierea Învățătorului, semnul crucii și-a făcut drumul triumfal pretutindeni, din Palestina până în Atena, până în Roma, și până la marginea pământului. Întâi, mai cu sfielă, ascunzându-se în încăperile suterane și sărace, apoi din ce în ce mai biruitor, până a ajuns să strălucească deasupra Vaticanului păgân și pe altarul din Atena, pe altarul aceluși zeu necunoscut, pe care-l vestise pe vremuri în focul athenian, apostolul Pavel.

El a pătruns tot mai departe, până la ultima Thule deodată; până la Eschimoșii de azi, până la canibalii din Polinezia.

Azi îl vedem strălucind pe cupolele domurilor

celebre, ca și pe clopotnițele bisericuțelor din cele mai îndepărtate și obscure sate. Îl întimpinăm la răscrucea drumului, în casele creștinilor, atârând de gâtul mamei și al copilelor noastre; în cimitire apoi, unde sgomotul vieții înceată, crucea stă singură de veghe, la căpătâiul morților noștri scumpi, ca un simbol al nădejdi și al biruinții, când toate sforțările noastre de oameni au încetat și s'au mulcomit pentru totdeauna.

Ea singură mai veghează asupra osemintelor noastre, ce se prefac în țărână; ea singură ne va țineă tovărășia odată, când iubiiții noștri rămași în urmă, vor aduce din ce în ce mai puține flori la groapa noastră și când Uitarea ne va cuprinde tot mai biruitoare, în brațele ei de ghiață...

*

Și iată pentru ce Hristos-copilul zimbește așa de mângâietor pe pânza tabloului „Umbra Crucii.“

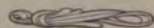
El știe prea bine, că toate suferințele ce aveă să le îndure, sunt necesare, pentru ca să ne ridice la idealul sublim, pentru care s'a scoborât între noi.

El știă atunci, la vârsta aceea fragedă, că numai suferința și lupta poate să ducă la izbândă.

Umbra crucii se extinde tot mai mult asupra omenirii, ocrotindu-o și deșteptându-o la adevărata viață vrednică de oameni.

Ea ne spune, prin graiul Mântuitorului cu atâta blândețe și putere de convingere:

„Luafi-vă și voi crucea vieții voastre și o purtați, cum am purtat-o eu. Nu vă lăsați striviți de greutatea vieții, căci ele au menirea de a vă oșeli și de a vă face, să vă ridicați privirea spre culmi din ce în ce mai luminoase... Sunt și alte nizuințe ale sufletului, ce nu încap în cadrele strimtei noastre vieți pământene. Și nu uitați, că în casa Tatălui meu, sunt multe locașuri...“

Înviere

*Dezbracă-te suflete azi de durere,
Zori dalbe vestesc pe pământ Înviere!
Sunt solii trimiși din adâncuri de zări
Să scalde 'n lumină-ale lumii cărări.*

*De glasuri de clopot și psalmi de mărire
Se umple văzduhul și tainica fire,
Cucernice înnuri spre cer se pornesc,
Miresme sfințite prin aier plutesc.*

*Pe 'ntinsuri e murmur de dulce cântare
Duc apele 'n unde frânturi de tropare
Se 'ntrec jucăușele raze 'n sclipiri
Le-alintă sburdalnic drumeții zefiri.*

*Un vâl amorțit de pe văi se distramă
Căci tainice 'ndemnuri la viață le cheamă,
Svâcnesc culmi de codru și munți somnoroși
La poarta vieții bat muguri sfioși...*

*În suon de irmosuri renaște azi firea,
Sub raze de soare învie iubirea,
Pier umbre de patimi, amaruri se stâng
Și toate zăvoarele morții se frâng.*

AURELIA POP

POVESTEA UNUI PICIORUȘ

VIORA DIN BIHOR

Eră pe vremea când piciorușele umblau încă go-lașe, când nimic nu le înveșmântă spre a le ascunde ochiului strein, când lumea eră plină de zine sprintăre și feți-frumoși, o lume în care plutea farmecul nevino-văției și al realismului poetic ce nu turbură armonia simțurilor, — pe acea vreme dulce viețuise un *picioruș de zină* de-o gingășie uimitoare.

Pelița albastră, având strălucirea învăluită a unui mărgărint, înfășoră o membrană subtilă, o formă — închipuind un crin abia înbobocit — ce se desena, dela degetele lungi și subțiri cu încheeturi fragile, ca o linie, care se înșoaltă și se ridică ușor, pierzându-se la urmă în dreptul gambei. Partea de desupt nu se învârtoșise ca la alte piciorușe, cari ori că bătătoriseră drumuri lungi, ori nu se sinchiseau de darurile primite dela Creator. Eră trandafirică ca și a copilului ce nu a-tinsese încă praful acestui pământ, și rozele își picurau uleul balsămit spre a i-o face catifelată ca petala panselelor... Glezna subțire, gata să se frângă, aveă în ea un ce hotărât și sigur...

Muiat în rouă matinală zi cu zi, făcând băi delicioase de lacrimi, picurate din sinul florilor îndrăgostite, desmierdat de foșnetul ierburilor, cari mlădiându-se ușor îi deschideau calea și se înbinau la urmă, să-și povestească minunea de parfum și căldură ale piciorușului, giugiulit de raze jucăușe, cari își găsiu divină plăcere în a-i sorbi prin săruturi moi și încropite puful de brumă ce îl îmbrobodîă par'că după o astfel de baie matinală, — el părea a înstăpâni simfonia tuturor plăcerilor...

Nimic nu i se împotriviă, totul eră înamorat de el... iar el... de libertatea lui, ce-l făcea să uite uneori chiar și de zidurile ocrotitoare ale imperiului său!.

Se respândise pomina de frumsețea-i neîntrecută, și au pornit să colinde cele meleaguri de faimă *pași mari și grei*, încinși în zale ce aprindeau în soare scânteii de aur! Mândri, cu aripi de șoim la călcăie, ei își întipăreau urma gravă pe colbul blond, unde adineaori fluturase piciorușul de zină, pe care 'n van căutau să-l ajungă...

Căci de câteori prindeă de veste apropierea lor, el sbughia înainte, adâncindu-se în zarea pe care se schițau munții gigantiți, ce îngrădeau un lac de cleștar ca desprins din bolta cerului azurat, cu nufări — fulgi din aripi de înger, cu arbori de argint, cu ierburi smălțuite având sclipiri de smarald, cu flori în mii de fețe strălucitoare, și cu umbrare, — tot atâtea leagăne de odihnă, cari toate îl așteptau și-l ascundeau, ca nici o dorință și nici o pasiune haină să nu-l poată prihăni cu ochiul lor avid.

Iar munții — paznicii lui, pururea îngrijorați de aceste vagabondări aiurea, știindu-l la adăpost, se grăbiau a-și apropiă trupurile uriașe, închizând ca prin

Un obicei de Paști în România. Femeile cu dare de mână în ziua învierii cercetează în temniță pe ocnași și le dăruiesc ouă roșii și cozonaci.

farmec drumul celor ce ahtiau să pătrundă în împărăția celui mai frumos picioruș. Echoul abia de îi mai aducea zăngănitul neputinței ferecate, ce străjuia ca o hidră la poatra făgăduelilor sublime.

Înzădar semeții pași ridicau nisipul, bătătorindu-l în preajma stâncilor de porfir, în neastâmpărul și revolta mândriei lor jignite, văgăuna ce se deschisese ca un portal dinaintea stăpânitorului, rămâneă înfundată și morocănoasă acum...

Și când peste acele împrejurimi se înstăpâniă din nou liniștea, iar paznicii coloși nu mai adulmecau nici o primejdie, neputându-se împotrivi dorinței piciorușului, își despicau trupul în altă parte, și prin deschizătura ce desvăliă dinlăuntru o priveliște ca în vis, dânsul ieșiă la larg, nebănuit de nimeni, bucurându-se sglobiu de libertatea-i nețărmită. Luminășurile și văile din apropiere vesele de venirea lui, îi așterneau velințe din mușchi și ierburi catifelate, cari se supuneau bucurioase, putând simți o clipă cea mai ușoară povară și atingerea cea mai delicioasă, fericite de-a-i putea diesmerdă pelița rozalbă...

Într'o zi piciorușul porni spre locuri necunoscute. Înaintă fără grijă, fără alean, în beatitudinea libertății lui depline. Și sbură înainte, departe, mai departe, sburdă vesel, ridicând în urmă-i o bură fină de nisip, ce se cerneă scânteietoare în văzduh, umplându-l de

un *svon* ușor ce se împânziă pretutindeni, se prindeă în petalele florilor, se agățâ în coroana arborilor, se amestecă în susurul undelor de izvoare ce se frământau vioaie și se înălță treptat culcându-se șagalnic pe apele eteree, până ce deveni asemeni unui biruitor cântec de fanfară.

Ș'atunci uluit de aceste sunete neașteptate, cari ca un crainic regal vestiau tuturor apropierea lui, piciorușul se înțepeni în loc.

Gemū scurt... iar vinele-i albăstrii sub pielița opalină începură a se reliefă, sbătându-se ca o păsărică în agonie.

Se simțea pierdut.

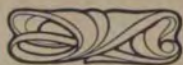
Depart, prea departe de împărăția lui, care-i părea acum un miraj, o apoteoză a fericirii ce-l cheamă în van, frământat de dor, abia se urni din loc...

...Pașul adinaori sburdalnic, târșăia...

Și ghimpele desnădejdi il înțepă și mai mult.

Zuruitura unor zale îi dădū zor. Adunându-și toate puterile se avântă spre un salt, care să-l scape de răsbunarea celor pe cari îi respinsese în dragostea-i prea mare de libertate... dar se împletici și căzū moale la pământ.

Un vânt se porni deodată fără de veste, trimis de paznicii îngroziți... și din aripa lui se desprinse un giulgiu de roși petale, așternându-se domol asupra celui mai plăpând și suav picioruș de zină.

Principele Montpensier, candidatul cel mai serios la tronul Albaniei

Ploșii

*Trei plopi își freamătă argintul
Și vântul serei îi îngână,
O mierlă-și isprăvește ruga
Pe cumpăna dela fântână.*

*Pe după măguri aurite
În val de foc soarele scapă,
Purtând cofița 'n mâna-i albă,
Copila vine-acum la apă.*

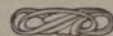
*În păru-i val bogat de aur
Tânjește-o floare ofilită,
Și ochii ei frățâni cu cerul
Din morți te-ar duce în ispită.*

*Plecată de plăpânda mână,
Bătrâna cumpână se 'ndoaie,
Trei plopi întrebă: Cin' ți-ajută,
Frumoasa satului bălae?*

*În ochii ei de foc se 'ndreaptă
Cu dor spre strimta ulicioară:
Pustie a rămas căvarea,
În cale-i nimeni nu coboară.*

*Stergându-și ochii, ea oștează
Și-și ia domol cofița plină. —
Trei plopi își freamătă argintul
Și 'n urma ei duios suspină...*

I. U. SORICU

CREANGĂ DESPRE EMINESCU*

OCTAV MINAR

— Reproducerea oprită —

În bojdeuca dela Iași, Creangă și-a trăit ultimii ani din vieța sa, îngrijit de fosta lui menageră *Tinca Vartic*, o femeie fără cultură, știind numai a scrie și a cești.

Acest fapt n'ar fi îndeajuns de a pune numele său alături de al marelui povestitor moldovan, dacă pe lângă gospodărie, *Tinca Vartic* n'ar fi sfătuit, corectat și îndrumat pe Creangă în creațiile sale literare, chiar înainte de a fi dus de Eminescu la „Junimea”.

Cum, se vor întrebă cei mai mulți, o femeie incultă, știind înnumai Ța cești și a scrie, a putut da îndrumări literare lui Creangă?

Foarte simplu, le voi răspunde eu, care am cunoscut de aproape Țpe această femeie, moartă acum câteva luni în cea mai neagră mizerie.

Tinca Vartic a fost o fină observatoare, anali-

* Fragment dintr'un studiu.

Odaia din „Bojdeuca” lui Creangă, așa cum se găsește astăzi.
— Reprod. oprită Fot. Lăzărescu, Iași —

zând c'o putere critică oamenii și lucrurile pe cari îi întâlnește în zbuciumata sa viață.

Crescută la țară, adusesese la oraș un bagaj bogat de povestiri populare, auzite dela bătrânii satului, unde își petrecuse copilăria.

Având o memorie extraordinară, Tinca Vartic îi le spune lui Creangă așa cum le auzise. Din acest material folcloristic, povestitorul a scos părți utilizabile povestirilor sale.

Tinca Vartic a cunoscut pe toți scriitorii dela „Junimea”, cari veneau la Creangă în vizită.

Luă parte chiar la convorbirile lor, discutând și făcând întotdeauna observații pline de bun simț, neuitând să fie ironică și spirituală.

„Ieră o plăcere să ascuți pe Tinca lui moș Ion Creangă, când vorbea și mai ales când povestește dintr'o lume aproape de a noastră, dar care prin graiul ei, pareă ecoul unor vremuri îndepărtate.”*

Văzând talentul și darul de a povesti cu atâta ușurință, lucruri și fapte interesante din viața noastră literară, am rugat-o în anul 1910, pe Tinca Vartic, să-și scrie memoriile, după un plan propus de mine, având să răspundă la anumite întrebări.

Dela această femeie mai posed corespondența lui Creangă și mica sa bibliotecă, cu volume adnotate de dânsul, material ce-mi va servi la alcătuirea unei bio-

* V. Pogor, fragment dintr'o scrisoare adresată lui Vasile Conta, încă nepublicată.

grafii și la editarea unui nou volum cu scrierile complete ale marelui literat.

Doi prietini a avut Eminescu în scurta și aventuroasa sa viață, pe Creangă și pe Veronica Miclo.

Ce apropiere sufletească a putut să unească pe aceste două talente, cu mentalități și apucături diferite?

La această întrebare, răspunde însuș Creangă, într'o scrisoare pe care o trimite lui Eminescu, care devenise redactor la „Timpul”.

Bădie Mihai,

Ai plecat și mata din Iași, lăsând în sufletul meu multă scârbă și amăreală.

Să deie Dumnezeu să fie mai bine pe acolo, dar nu cred. Munteanul e frate cu dracul, dintr'un pol el face doi; ș'apoi dă, poate nu-s cu inima curată când grăesc de fratele nostru că-i cu dracul, în loc să fie cu Dumnezeu.

Dar, iartă și mata, căci o prietinie care ne-a legat așa de strâns, nu poate să fie ruptă fără de ciudă din partea aceluia care rămâne singur.

Această epistolă ți-o scriu în cerdacul unde de atâtea ori am stat împreună, unde mata, uitându-te pe cerul plin cu minunății, îmi povesteai atâtea lucruri frumoase... frumoase...

Dar, coșcogemi-te om ca mine, gândindu-se la acele vremuri, a început să plângă...

Bădie Mihai, nu pot să uit acele nopți albe, când hoinăream prin Cîrcic și Aroneanu*, fără pic

* Dealuri din împrejurimile Iașilor.

Perspectiva Cîrcicului, poarta și ulmii dela „Bojdeuca” lui Creangă din Iași. — Repr. oprită. Fot. Lăzărescu, Iași —

de gânduri rele, dar din dragostea cea mare pentru
leșul nostru uitat și părăsit de toți.

Și dimineața când ne întorceam la cuibar, bla-
gosloviți de aghiazma cea fără prihană și atât er-
tătoare a Tincăi, care ne primea cu alai, parcă cine
știe ce nelegiuire am făcut și noi.

Ț'aș scrie mai mulțisor, însă a venit Enăchescu*
și trebuie să plec cu dânsul la tipografie.

Cu toată dragostea

Ieși, 1877, Decembre.

Ionică

* * *

Din scrisorile ce le posed dela Tinca Vartic și
pe cari le voi publică în „Cosinzeana“ a cărei cola-
borator sunt de azi înainte, voi explică mai deslușit
și mai amănunțit enigmatica prietinie ce s'a legat în-
tre Eminescu și Creangă, prietinie necunoscută încă
de istoricii literari.

De asemenea mă voi servi în studiul meu de
memoriul admirabil colorat de imaginația poetică a
Tincii Vartic, care pe lângă poezie, nu uită realitatea
faptelor unde dânsa a jucat rolul principal.

Fluturii

EA:

Cum? versul e potrivnic și dușman fericirii?
Cum? muza e geloasă pe laurii iubirii
Ce 'mbie inspirarea mai sveltă, mai ușoară?

EL:

Nu-ți amăgi viața cu versuri, domnișoară!
Nu te-azvârli pe-oceanul himerei, fără drum.
Speranța aninând-o la vânturi de parfum!
Viața nu-i popasul în splendida grădină
În care totul cântă, visează și suspină
Sub sărutări de stele și murmur de fântâni —
Cum o descrie pana poezilor români!
O, nu! Viața-i luptă fâțișă, vitejească,
În care cel destoinic va ști să biruiască
Privind-o ca pe-un dușman selbateg, ca pe-o feară
Ce trebuie 'mblânzită... Alminteri te doborâ!
Viața nu-i tristețe — dantelă de iluzii
Și visuri, — cum o cântă toți curtezanii muzii,
Viața-i sănătate, rodire, energie,
E umbră și lumină — senin și vijelie!
Nu-ți otrăvi gândirea cu visuri — n'asteptă!
Nu cere fericirii mai mult cât poate da,
Și 'n noapte, nu trimite speranța înainte:
Nu crede în cuvântul poetului: el minte!
Neguțători de vorbe, ei vând ce nu există
Și-ți fură bucuria pentru-o baladă tristă...
...Poeții sunt ca regii goniți, fără de tron:
Chimera lor e versul — metafoa blazon.
Li-i sufletul enigmă, iar gândul li-i, copilo,
Misterios ca gestul Venerii dela Milo...
Bătrâni în cugetare și 'n inimă copii —
O clipă li-i iubirea jurată pe vecii,

Și când tu... amintirea i-o porți mai dulce 'n gând,
Ei nu știi cum ar face să plece mai curând;
Căci obosiți de scopul ajuns — vor infinitul,
Și-abia de 'ncep un cântec, îi îngrozesc sfârșitul...
Ei vor să oglindească tot într'un strop de rouă,
Vor lacrimi noi de-apururi, vor inspirare nouă,
Căci dacă suferința îi poate 'mbărbătă —
Bielșugul îi degustă și nu mai pot cântă!..

...Eu știu că 'n vremuri grele, poeții sunt martirii,
Ei poartă uzi de sânge pe frunte trandafirii, —
Când glasul lor eroic răsună 'n univers
Un neam întreg palpită în ritmul unui vers...
Ei ne învață 'n strofe sonore, datoria:
Să ne iubim pământul și graiul și moșia,
S'avem de-apururi brațul armat și gândul tare,
Căci la un semn — minune! — se pot schimbă hotare.

Firește, pentru-o fată iubită de poeți,
Înseamnă o reclamă mondenă fără preț:
S'adaugă la dotă-o valoare triumfală —
Te ia 'n biografie — ajungi universală!

O, nu! fetițo dragă... Menirea ce te cheamă
E ca să fii soție cinstită, să fii mamă,
Să 'mbogățești căminul și neamul cu urmași,
Căci țara noastră are nevoe de ostași —
Vlăstare noi, crescute în datina străbună...

EA:

Dar eu ce știu... Sunt proastă... Nu-i nimenea să-mi spună,
Ești cel dintâi pe lume ce mi-a vorbit deschis...
Da!.. anii mei cei tineri se duc... Ce dulce vis!
Mă iau după o rază ce-mi licăria 'nainte,
Dar raza-i mincinoasă și visul meu — mă minte...
Ecoul primăverii din sufletu-mi îl frâng,
Și 'n dorul fericirii, în loc să cânt, eu plâng...
Vai! În zadar alesul l'astept... El nu mai vine...

EL:

El a venit fetițo, e poate... lângă tine,
Dacă-i voi să-l cauți, să-l înțelegi, să-l erți
C'a 'ntârziat atâta... Să-l pedepsești, să-l cerți
Că și-a ascuns iubirea mereu în glume crude...

EA:

Nu cred ce-mi spui, dar spune, căci sufletu-mi te-aude...

EL:

N'am cutezat să-mi mângâi nădejdea... și-ascundeam
Iubirea mea 'n cuvinte de ciudă...

EA:

Eu ghiceam...
Dar tremurând, sfioasă, că gândul meu nu-i drept,
Îl amăgeam cu versuri, șoptindu-mi: „mai aștept!..“

EL:

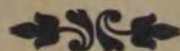
Te cheamă fericirea!... La ce-ai mai așteptă?...
N'auzi?... începe vasul!..

EA:

Iubite, sunt a ta!

CORNELIU MOLDOVAN

* † Preotul Enăchescu, înstitutor, prietin și colaborator
cu Ion Creangă la manualul didactic „Învățătorul copiilor“.

Nicolae Băilă, dela teatrul din Pilsen.

Stefan Mărcuș, dela opera din Troppau.
Conducătorul turneului.

Ionel Crișan, dela teatrul din Gablonz.

Membrii turneului artistic din Ardeal.

TELEGRAFIA FĂRĂ FIR

T. L. BLAGA

Natura e și va rămâne probabil vecinic tainică în multe ale sale, atribuție, ce-și are sediul — știe Dumnezeu cu scop sau fără scop — în felul limitat al simțurilor noastre, atât ca număr, cât și ca funcționare. Între altele de exemplu se adevărește tot mai mult, că forțele cele mai mari sunt unite pretutindeni de corpuscule atât de mici în estenziuni, încât nici ochiul înarmat cu microscopul cel mai bun nu e în stare a le zări. Cad sub limita vizibilității, ce ne-o permit instrumentele optice de astăzi. Fulgerele și trăsnetele cari își iau ființă în forma bizară de ziczac adeseori până la lungimi de mai mulți kilometri, forțele uriașe ale curentului electric, care alunecă pe fire dela mașina dinamică a uzinei electrice, toate sunt legate de *electroni*, corpuscule de mii de ori mai mici și de sute de mii de ori mai ușoare decât atomii unui corp, în vremece înșiși atomii sunt atât de mici, încât n'avem nici o nădejde să putem zări vrodată un singur atom. Dela atomi emanează și forța, ce se manifestă la diversele corpuri în ceea ce ne-am obicinuit a numi *tărie*, *soliditate*, proprietate de care trebuie să fie seamă ori care constructor când întinde arcurile unui pod peste vr'un râu. Aceeaș putere e, care în vremurile începutului a rotunzit ca *gravitate* masa de aluat a pământului și l'a înzestrat cu forma sferică de astăzi; ea e, care leagă luna de pământ, ca nu cumva acesta să se plictisească în traiul monoton de veacuri, ce au fost și vor fi și în sfârșit tot ea e, care unește pământul împreună cu celelalte planete

ale acestui sistem solar de soare și ne aduce din când în când oășpeți-comete, ce poartă drept toaletă de vizită o *trenă* lungă cât vremea.

E un complex de taine natura. Ne scapă din vedere nu numai ceea ce e infinit de departe sau infinit de mic, ci chiar în jurul nostru se petrec lucruri, pe cari lasă că nu le putem zări, dar nici nu le presupunem. Abia din când în când simțim ceva din ele.

Acela, care are nefericirea să sufere de reumatism, peste iarnă rămâne mai bucuros în odaia încălzită, fiindcă atunci nu simte durerile în mod așa acut. De se ivește însă vr'un nour pe cer, îndată încep și durerile în brațul reumatic. Lucru ciudat! Ce relațiuni pot exista între brațul reumatic păzit de căldură și între noul de pe cer? Cum se face că brațul acesta bolnăvicios este un instrument de prognoză a timpului mai perfect decât chiar o stațiune mai simplă meteorologică? Răspunsul îl știe natura, pentru noi e o taină ca atâtea altele.

Cine dintre noi vede de pildă, că întreg spațiul dimprejur e încrucișat de nenumărate valuri, cari îl străbat din toate părțile îndesându-se unul lângă altul și cari trec prin sticlă și prin apă ca și cum nici nu ar exista aceste corpuri? Și cu toate acestea undulațiunile există, pătrund în organul nostru de vedere, agită nervul optic și efectul e, că noi vedem obiectele dimprejur, sau apoi se izbesc de pielea noastră și ne determină să spunem, că soarele sau cuprotul *încălzește*.

Undulațiunile de lumină și de căldură nu le vedem, le simțim însă *efectul* cu ajutorul anumitor organe ale noastre. Aleargă însă prin spațiu și astfel de undulațiuni, cari nu agită nici unul dintre senzurile

cu cari suntem înzestrați, așa că e firesc, dacă omul nu le-a putut da de urmă cu una cu două. Natura își știe păstra intimitățile, căci dacă ne-ar fi dotat și cu un astfel de organ, care să prindă *undulațiunile electrice* — căci despre aceasta e vorba — imaginea cosmică a omului, cultura cu toate instituțiile sale, ar fi de tot altele. Ar fi oare mai mare și fericirea, fânta tuturor străduințelor omenești?

Ori ce scânteie electrică, fie ea mică în felul cum o câștigăm dela o mașină electrică, fie în forma uriașă a fulgerului sau trăsnetului, naște în jurul său nu numai undulațiuni cu efect luminos, așa încât o putem zări, ci totodată undulațiuni de natură *electrică*. Unii sau alții dintre noi au avut adeseori ocazie a vedea scânteii electrice, dar niciodată nu au putut simți existența undelor electrice provocate de ele și cari se nasc în jurul scânteilor răspândindu-se în toate direcțiunile și străbătând spațiul cu iușeala enormă a luminei de 300.000 km. pro secundă, întocmai cum se nasc valuri în jurul unei pietri aruncată într'o apă liniștită. Undele electrice nu le putem prinde cu nici un organ de-al nostru, totuș ele există și sunt pe lângă aceasta foarte energice. Existența acestor undulațiuni de altcum o putem probă cu un aranjament foarte simplu. Tăiem sârma conducătoare a unei sonerii electrice, așezăm capetele ei pe o scândurice față în față și umplem spațiul dintre ele cu pilituri mărunte de argint sau de aramă, ori și cât am apăsă apoi asupra nasturelui de contact soneria nu va funcționa fiind curentul întrerupt și fiindcă pe de altă parte piliturile amintite nu alcătuiesc o punte de trecere pentru curent destul de încheșată. Dacă provocăm însă în odaie scânteii dintr'o mașină electrică soneria îndată începe a funcționa. În jurul acestor scânteii se nasc undulațiuni electrice, acestea ating piliturile metalice dintre capetele firului conductor și au proprietatea de a le aranja contopindu-le pentru moment într'o masă. Curentul poate circula și cu modul acesta înregistrează la sonerie existența undelor electrice născute în jurul scânteii.

Evident lucru, că undulațiunile electrice sunt de altă natură, decât undulațiunile de lumină sau căldură, ceea ce reiese din faptul, că aceste din urmă nu sunt capabile a provoca în piliturile metalice schimbarea amintită. Undulațiunile de lumină străbat prin aer și sticlă, de apă însă se izbesc și se reflectează. Nu pot străbate nici prin fier și nici prin alte metale, nu se lasă însă împedecate de o scândură de lemn, de un perete fie cât de gros din piatră, de o grămadă de cărți și nici chiar de pământ. Trec așadar prin uși, prin pereți, printr'un oraș întreg și străbat și în interiorul pământului până ce dau undeva peste apă sau metale. Iar propagarea aceasta a undulațiunilor electrice se petrece cu o iușeală mai mare decât a fulgerului, căci calea șerpuitoare a fulgerului o putem încă urmări cu ochii destul de bine, în vreme ce undulațiunile electrice sunt atât de sprintene, încât chiar dacă am avea facultatea a le zări, ele ar aluneca fără

urmă pe dinaintea noastră. O undă electrică ar fi în stare să încunjure pământul într'o singură secundă de 7 și jumătate ori, iar distanța dela pământ la lună ar străbate-o în $1\frac{1}{10}$ secunde.

Între undulațiunile mititele ce se nasc pe fața liniștită a apei dintr'un vas, atunci când izbim mai ușor vasul și între undele, valurile de înălțimea casei provocate de o furtună pe mare, e deosebire considerabilă. Deosebiri de felul acesta avem și la undele electrice. Sunt unde electrice foarte scurte abia de câțiva centimetri și cari se ivesc în jurul scânteilor electrice mici, dar sunt în schimb și unde electrice cu lungimi de kilometri și cari se nasc în jurul scânteilor electrice puternice scoase din aparate anume. Lungimea de undă se măsoară întotdeauna dela creștetul unui val până la creștetul valului proxim. Fi-rește că undulațiunile electrice scurte nici nu pot străbate la distanțe mai mari, căci încurând dau sau de un metal sau de un corp umed, pe care nu-l pot ocoli fiindcă sunt prea scurte. Urmarea e, că parte se reflectează, parte sunt absorbite. În schimb undulațiunile electrice mari trec ușor peste toate piedecile și-si urmează calea aproape neștirbite. Progresul de astăzi înregistrează unde electrice cari se simt încă și la distanțe de 6000 kilometri.

Astfel de undulațiuni electrice lungi se întrebuințează și în telegrafia fără fir. E nevoie de trei lucruri: un aparat cu scopul de a produce scânteii electrice puternice, un aparat care să prindă undulațiunile electrice și un aparat de telegrafie obicinuit. Aparatul

Planul turnului de fer ce se va face peste Rin la Düsseldorf. Turnul e proiectat cu 100 metri mai înalt, decât turnul Eiffel din Paris și va fi aranjat cu aparate pentru telegrafia fără fir, pentru cercetări meteorologice și pentru darea direcțiilor mașinelor de zburat.

care provoacă scânteii și care se află la stațiunea de transmitere e înzestrat cu o bară foarte înaltă (sau cu mai multe bare), din vârful căreia e întinsă de mai multe ori o sârmă de aramă. Cantitățile electrice până a nu provocă scânteia aleargă dealungul acestui fir, ceea ce face ca undulațiunile electrice să câștige lungimi atât de mari, încât să străbată distanța dintre turnul *Eiffel* (Paris) care are în vârful său o astfel de stațiune de telegrafie fără fir și *Washington* (America). La stațiunea de primire e întinsă o întregă rețea de bare și sârme (*Antena*), care prinde undele electrice ce sosesc la ea. În locul soneriei electrice avem aici un receptor telegrafic obicnuit (mecanism care înregistrează diferitele semne transmise în formă de puncte și linii), iar capetele tăiate ale firului conductor duc în interiorul unui tub de sticlă umplut cu pilături metalice (*coherer*).

Cu un astfel de aranjament relativ destul de simplu se poate face telegrafie fără fir. Astăzi toate vasele de războiu și toate vapoarele mari de pe oceane sunt înzestrate cu stațiuni complete (de transmitere și primire) de telegrafie fără fir, încât abstragând de ajutorul reciproc — datorită întâi a oricărui marinar — ce și-l pot da la caz de primejdie, se tipăresc cotidiene, cari dau cele mai diverse și cele mai noi știri de pe continente.

Am scris acestea și puțin cât e, pentru că invenția epocală a lui *Marconi*, precedată de lucrările uriașe a multor savanți, face să fie cunoscută de către orice laic, care-și poartă zilele în timpul acesta de progres esepțional în ale științelor.

—|||—

Ion Dragoslav, autorul volumului de povestiri „*Volintirii*”, ce a apărut în zilele acestea în editura „*Librăriei Naționale*” S. Bornemisa. *Ion Dragoslav* e unul dintre cei mai de seamă povestitori ai noștri, ale cărui povestiri ușoare, scrise într-un stil popular artistic, sunt foarte cetite.

CRONICA DOCUMENTARĂ

PARFUMURILE

Iarna este invinsă, cerul se înălbăstrește, soarele străluce mai cald, iarba și florile răsar. E primăvară — această tinerețe a omului, — cum a numit-o un poet italian.

Și simbolul dulcelui anotimp sunt florile. Ele ne aduc întâi de toate vestea cea bună. Ghiociei transpung zăpada, mai târziu, viorelele răsar timide prin păduri.

Da, floarea închide pentru noi primăvara. Când viforul îngrămădește zăpada în fața casei noastre, când gerul uscă pădurile și pustiește țarinele, ne ajunge să respirăm o clipă un flacon de parfum spre a avea nostalgia gingașului anotimp. Un suflu de violete sau de liliac evoacă în sufletul nostru magia cerului albastru și a soarelui calduț. Căci după cum floarea este sufletul primăverii, tot așa, parfumul este sufletul floarei.

Și ne spunem că cel dintâi dintre oameni care a avut ideea de a conserva sufletul floarei pentru vremuri aspre și mohorâte, a fost un mare poet. El s'a arătat a iubi strălucirea primăverii cu pasiune, și a sintetizat în câteva picături de miresme, livezile verzi, grădinile înflorite, codri stufoși și răcoroși răsunând de cântecul privighetoarei. Industria parfumului este cea mai poetică dintre toate industriile omenești; o uzină de parfumi este de fapt o fabrică de iluzii și de viziuni primăveratice.

Lucrul acesta l-a gândit de sigur și Shakespeare când a scris versurile:

„Florile, dar trecător al unei veri prea scurte
Nu dau, când se veștejesc, decât o plăcere fugitivă
Dar sucurile lor destilate într'un parfum lichid
Păstrează amintirea strălucirii lor trecute:
O închisoare de sticlă închide miresmele lor!...”

În momentul când vor apărea aceste rânduri, grădinile și câmpiile vor începe să se acopere cu flori și, în țările din Apus, și mai ales în Franța, destilatorii de parfumi se vor pregăti la o nouă activitate. Sute de oameni vor culege gingașele flori, le vor curăța de frunze, le vor introduce în cazane. Iar sufletul lor, parfumul, va fi cules în flacoane de cristal, elegante și grațioase.

Dar ce este de fapt parfumul? Un răspuns precis nu se poate da la această întrebare. Savanții îl definesc că e un principiu fix sau areori volatil, inalterabil la aer și pe care floarea nu-l conține, decât în urme imponderabile. Căldura îl descompune, de îndată ce ea escedează limitele de temperatură ale atmosferei; alcoolul îl volatilizează fără descompunere aparentă, tot așa și eterul împreună cu un mare număr de lichide ca sulfura de carbon, cloroformul și benzina. Principiul acesta parfumat se numește ulei când se găsește în stare de lichid fluid; gumă, când

Culesul iasomiei în împrejurimile oraşului Grasse, în Franţa

ia forma unei substanţe mai mult sau mai puţin groasă şi răşină când trăeşte în stare solidă. El se află în celule unde se formează în mod firesc, şi celulele acestea le găsim când în rădăcina plantei, ca la iris, când în lemn ca la cedru, în scoarţă, ca la scorţişoară, adeseaori în frunze, ca la mentă şi la cimbru, ori în flori, ca la trandafir, la vioarea, la iasomie, etc. Câteodată numai grăunţele sunt mirositoare, cum e la vanilie, câte odată rodul, cum e lămâia şi portocala.

* * *

Cu toate că mai multe din parfumurile cele mai preţioase ne vin din India, din Mexic şi din Persia, sudul Europei este o adevărată grădină de flori, şi mai ales sudul Franţei, al cărui centre sunt oraşele Grasse, Nizza şi Cannes. Deasemenea Sicilia este un mare centru de producţiune, şi mai aproape de noi Bulgaria, cu câmpiile ei de trandafiri. La Cannes se cultivă tot trandafirul, tuberoza şi iasomia; în oraşul Nîmes cimbrul, rosmarinul, leventica; în Nizza vioarea; în Sicilia florile de portocal.

Cultura aceasta este o adevărată artă. Îngrijirile pe cari le cer delicatele plante sunt extreme. Culesul lor se face în Ianuarie, Februarie şi Martie pentru violete, în Maiu pentru trandafiri şi florile de portocal, în Iunie pentru rozetă, în August şi Septembrie pentru iasomie şi tuberoză, etc. În aceste epoci, câmpiile sunt lăsate pe seama femeilor şi a copiilor cari culeg florile plâpânde.

Am spus că Franţa este cel mai însemnat centru european pentru industria parfumului. Numai în oraşele Cannes, Nizza şi Grasse 15.000 inşi trăesc din cultura florilor. Iată producţia anuală de flori în aceste trei localităţi:

200.000 kgr. flori de portocal,	valorând 2.000.000 franci
500.000 " " trandafiri,	" 500.000 "
80.000 " " iasomie,	" 200.000 "
80.000 " " vioarele,	" 400.000 "
40.000 " " salcâm,	" 160.000 "
20.000 " " tuberoză,	" 80.000 "

Florile acestea livrează 500.000 kilograme de pomadă şi de esenţe, 1.000.000 de litri de apă de flori de portocal, 100.000 de litri de apă de roze, etc.

* * *

Cum se extrage parfumul din flori? Industria aceasta este mai delicată decât ne-am putea închipui, căci aproape fiecare floare cere proceduri speciale.

Mai întâi de toate este nevoie ca destilările de parfumuri să nu fie prea îndepărtate de câmpurile cu flori, căci transporturile cari cer vreme lungă alterează miresmele plantei. În localităţile unde există acest inconvenient, florile se păstrează proaspete într'un recipient special, golit de aer şi plin cu vapori de eter. În aceste condiţii fermentaţiunea nu are loc şi parfumul îşi conservă tăria. Un mare avantaj au destilările franceze, căci sunt situate lângă centrele de cultură ale florilor.

După ce florile sunt desbărate de frunze şi de tulpină, se procedează la extragerea parfumului. Aceasta însă numai la florile bogate în ulei esenţial. Ele sunt strivite cu o putere fenomenală şi sucul lor e cules în nişte aparate speciale. Uleiurile astfel obţinute se filtrează pentru a scoate din ele apa pe care o conţin.

Trandafirii bunăoară se destilează. Operaţiunea aceasta e foarte complicată. Se pune într'o căldare cu alambic 48 până la 80 kgr. de apă şi în ele 12 kgr. de trandafiri, după care se pune această mixtură la fert. Se adaptează la orificiul alambicului o sticlă de o capacitate de 8 kgr., când e plină, destilatorul o retrace, pune alta în loc şi când se umple şi aceasta, se pune o a treia. În acest fel se obţine cam vreo 25 kgr. de cocută în trei sticle. Apoi se varsă într'un alambic conţinutul întâiei sticle şi se ferbe. Alambicul ne dă atunci esenţa de trandafiri plutind deasupra apei; nu avem decât să le separăm. Tot astfel se urmează cu a doua şi a treia sticlă. La urmă ne rămâne o cantitate infimă de esenţă de trandafiri. Adevăratul ulei de trandafiri, uleiul curat se întrebuinţează arareori. El este enorm de scump; o picătură revine la suma de cinci franci. Dar parfumul lui este etern. O sticlă goală în care s'a păstrat odată ulei de trandafir curat, imprăştie un parfum îmbătător chiar după o sută de ani. Şi mi-aduc aminte de un pasagiu al lui Maupassant, în care povesteşte cum a dor-

Curăţitul florilor înainte de a intra în destilării.

O destilerie de parfum în Franța.

mit o noapte în Veneția în aceeași odaie în care lo-
cuise pe vremuri și Wagner. Genialul compozitor a-
vea pasiunea esenței de trandafiri, cu care își par-
fumă rufe. Și Maupassant ne spune că, după atâ-
ția ani, dulapul odăii în care șezuse Wagner, încă
împrăștia un suav miros de roze.

Dar să revenim la industria parfumului. Unele
flori ca micsandra, iasomia, micșuneaua nu pot fi
destilate din pricina prea miciei cantități de parfum
ce s'ar extrage dintrânsele. În cazul acesta, fabricanții
se servesc de proprietatea pe care o au aceste mi-
resme de a se lăsa ușor absorbite de grăsime, de pa-
rafină. În acest fel se întrebuițează sau grăsimea li-
chidă, și atunci se procedează la *maceratiune*, sau
grăsimea solidă, și atunci se procedează la *absorbire*.

Astfel, reușim să păstrăm sufletul florilor în spa-
țiu și în timp ca pe o ființă invizibilă, imaterială pe
care nimic nu o poate distruge. Știința a încercat să
ne prepare câteva parfumuri sintetice, adică fără aju-
torul plantelor, și a reușit. Dar parfumul obținut ast-
fel este așa de slab, așa de ordinar pe lângă adevă-
ratul parfum extras din flori! Natura ne lasă de multe
ori s'o imităm, dar ea zimbește cu milă de bietele
noastre caricaturi!

D. M.

Măș vrea

*Aș vrea din visele-mi răzlete
Să făuresc un cânt duios,
Să-l cânti cu drag gândind la mine,
Copil cu părul mătășos.*

*Și-aș vrea din lacrimile multe
Ce-mi udă perna 'n nopți de chin,
Să-ți fac o salbă fermecată:
De-apururi dragă să-ți rămân...*

LIVIA REBREANU

POVEȘTEA FOCULUI ȘI A CHIBRITURILOR

— PENTRU COPII —

La gândiți-vă copii, ce rău ar fi dacă n'am avea
chibrituri!

De n'am avea aceste bețișoare cu capătul roș,
mama n-ar putea să facă focul și am îngheță când e
frig afară și cad fulgii de zăpadă învărtindu-se. V'ar
durea mânele și picioarele dacă ar fi frig și azi și mâne
și poimâne și toată săptămâna, așa de frig încât apa
s'ar face sloiu de gheață.

Și când ar vrea mama să fearbă apă, n'ar avea
apă căci apa ar fi înghețată. Și când mama ar vrea să
vă fîrbă lapte dimineața n'ar putea nici asta, căci fără
chibrituri n'ar putea aprinde focul în mașină. Atunci
n'ați avea dimineața lapte bun și cald și la amiază n'ați
avea mâncare cu legume ferte și friptură, iar seara ar
trebui să stăm cu toții pe întunec, căci cu ce am
aprinde lampa?

Pe stradă nu ar fi felinare, și mama n'ar putea
să vă coase hainele rupte și să vă dregă ciorapii, după
ce vă culeați.

Toate ar fi atunci altfel, c'am așa cum a fost a-
cum multe mii de ani pe când bieții oameni în adevăr
nu aveau chibrituri și nici nu știau să facă foc în vre-un
alt chip.

Vreți să știți cum eră atunci, înainte cu multe,
multe mii de ani?

Pe atunci încă nu erau case frumoase în cari să
locuiască oamenii și să afle adăpost împotriva ploaii
și a zăpezii, a căldurei și a gerului.

Pe atunci încă nu erau paturi frumoase ca acele
în cari dormiți așa de bine noaptea.

Nu erau drumuri, nici drum de fer, și nici vre-o
prăvălie sau vreo pitărie. Peste tot eră pădure și unde
se isprăvea pădurea eră câmp și acolo creșteau flori și

Papa Piu X, capul bisericii catolice, în
prezent bolnav în Vatican. Nu se poate
mângâia de moartea surorii sale și se
crede, că nu se va mai putea însănătoși.

grâu și unde se isprăvea câmpul acolo începea iar pădurea și în pădure nu erau drumuri nici hanuri și în multe locuri eră foarte întunec în pădure.

Pe atunci bărbații și femeile și copiii umblau toți cu picioarele goale și în pădure erau șerpi răi cari semănau adeseaori cu o ramură de pom căzută pe pământ și oamenii călcau pe ei fără să bănuiască ceva și haiti! — bucata de lemn se încovăia și se făcea un șarpe rău care mușcă pe om sau pe copil de picior, sau se încoloea împrejurul piciorului și mulți șerpi erau așa de mari și de groși încât puteau să omoare un om.

Aceasta-i un lucru grozav și de aceea se tem oamenii și azi așa de mult de șerpi, iar șerpii care se mai găesc și acum în pădure sunt mult mai mici, numai în India și în America și în Africa se mai găesc șerpi mari și răi. Dar în pădurea neumblată de acum mii și mii de ani nu erau numai șerpi răi. Și urși selvatici mormăind prin pădure, cu dinți și cu ghiare ascuțite.

Și la margina pădurei alergau zimbrii cei puternici și când venea un om se repeziau la el și-l omorau cu coarnele. Și mai erau și lupi cari puteau alergă grozav de repede și săriau la gâtul oamenilor pe care-i întâlneau prin pădure și le sfășiau beregata cu dinții lor cei tăioși și-i mâncau.

Pe atunci, dacă un băeat sau un om nu putea să se cațere repede eră rău de el, căci îl omorau fearele sălbatece. Însă cel care se urcă sprinten și repede într'un pom, acela putea scăpa și putea să rupă o ramură din pom și să dea cu ea în șarpe sau în lup sau în urs până când feara fugea. De aceea oamenii locuiau în copaci înalți în pădure. După cum și astăzi păsările își fac cuiburile în copaci tot așa și oamenii își făceau în codru o colibă între crăcile unui pom înalt. Acolo cel puțin găsiu și oameni un adăpost împotriva ploaiei și a vântului tăios când șueră prin crengi, dar foc n'ar fi putut face în acele colibe din copaci chiar de ar fi știut cum să-l facă.

Dar pe atunci oamenii nu aveau foc.

Acum erau odată două păduri. O pădure eră sus pe munte, cealaltă se întindea până departe pe câmpie. Oamenii cari locuiau sus în pădurea de pe munte erau oameni răi, iar oamenii cari locuiau jos în vale erau oameni pașnici. Și odată pe când oamenii din vale căutau dimineața mure și poame pe cari vroiau să le mănânce la amiază, iată că vin oamenii cei răi din pădurea de pe munte și-i bat și le i-au tot ce adunaseră. Căci oamenii din pădurea dela munte aveau bețe cu pietre ascuțite la capăt și dădeau cu ele când voia cineva să se apropie de ei și de aceea erau mai tari decât ceilalți cari nu aveau pietre în pădurea lor și nu puteau să-și facă toporașe de peatră. Dar sus pe munte unde locuiau oamenii cei răi se găseau petre ascuțite.

În ziua aceea fu mare jale. Oamenii din pădurea din vale căpătaseră lovituri și oamenii cei răi le luseră murele și fructele și copiii plângeau de foame căci nu aveau nimic de mâncat și de abia seara părinții putură să le aducă din nou ceva de mâncat după ce căutaseră iară toată dupăamiază.

A doua zi dimineața veniră iar oamenii cei răi de pe munte cu toporașele lor de piatră și bătură pe oamenii din vale cari nu aveau toporașe de piatră și iar le luară toate fructele și murele pe cari le adunaseră și la urmă uciseră pe câțiva oameni cari se pusese în împotrivă și dăduseră în ei cu ciomegile. Atunci se întristară oamenii din vale de tot și hotărîră să-și părăsească colibele din copaci și chiar în noaptea aceea să plece în altă pădure. Când răsări luna, își luară toți copiii în mijloc și plecară la drum, înarmați fiecare cu câte un ciomag. Și așa merseră ei toată noaptea și ziua următoare, mai departe și tot mai departe, numai să fie departe de tot de oamenii cei răi din pădurea de pe munte.

Cu cât însă mergeau mai departe, cu atât țara se făcea mai muntoasă, dealurile se făceau tot mai înalte și la urmă ajunseră pe un munte de pe care se vedeă până departe peste o câmpie întinsă. Și eră o arșiță mare și când se făcu noapte se aprinse un foc mare pe câmpie care arse toată iarba și copacii cari erau pe câmp și fearele fugeau toate de foc mugind și urlând iar pe oamenii de pe munte îi cuprinse feara, gândindu-se ce feară grozavă mare și roșie trebuia să fie aceea care scotea nouri de fum și creșteă mereu.

Oamenii crezură că acum vor muri, și unii ziceau că mai bine rămăneau în pădurea din vale și se lăsau bătuți de oamenii din pădurea de pe munte. Alții însă se supărară de aceste vorbe și ziseră că cine vrea n'are decât să se ducă înapoi în pădurea părăsită. Pe când priveau oamenii așa noaptea de pe munte la focul, pe care îl socoteau drept o feară sălbatecă, focul se depărta încet-încet și a doua zi de dimineață de abia se mai zăreă în depărtare o răsfrângere de lumină roșie. Atunci oamenii se lăsară de vale și văzură că toată iarba și toți copacii din câmpie erau arși. Afară de asta mai văzură câteva animale arse de foc și astfel găsiră pentru întâia oară în viața lor carne friptă frumos și mâncară din ea și simțiră că prind mare putere.

Și cercetând mai departe prin câmpie dădură la piciorul muntelui de o peșteră mare și în peșteră mai ardea încă o buturugă. Fiind însă că eră numai un focușor mititel nu le fu feară de el și se apropiară să vadă ce are să facă animalul cel roș.

Flăcările rodeau liniștit la buturugă. Totuș cum priveau ei așa, nici unul nu aveă curaj să pue mâna pe fiara care își jucă limbile. Numai un băeat mic pe care îl chemă Fărăfrică își luă bățul, se apropie de foc și-i întinse lemnul zicând: na! mănâncă!

Ținând el așa bățul câțva timp, acesta luă foc și când voi să-l atingă bățul îl fripse. Atunci Fărăfrică se sperie și aruncă bățul aprins la pământ și tatăl și cu frații săi alergară și începură să lovească cu bețele lor în bățul cel aprins și fiindcă eră numai un focușor mic îl uciseră.

Acum în ziua aceea eră foarte cald și oamenilor le eră sete cum nu le fusese niciodată, căci întâia oară în viața lor mâncaseră carne friptă în loc de mure și

fructe. Și merșeră pe câmpie dealungul muntelui și curând ajunșeră la o apă mare curgătoare.

Și atunci văzură că focul mâncase toată iarba până la malul apei, dar apa stătuse împotriva focului. Și iată zăriră încă două buturgi arzând și atunci luară apă cu pumnii și stopiră de asupra uneia din buturugi și focul se necă și muri. Atunci vroiră să inee și pe celălalt foc. Dar un moșneag cu părul și cu barba albă zise: nu faceți asta; să întindem bețele și să prindem focul pe ele și să-l luăm cu noi acasă. Uitați-vă, colo pe munte este o pădure și văd și o peșteră. Aici curge apă limpede și bună. Să ne așezăm aici!

Și atunci își aprinșeră bețele la foc și se duseră la peșteră.

Dar când ajunșeră la peșteră le sări înainte un leu mare. Văzând însă bețele cele aprinșe se sperie de foc și fugi și oamenii intrară în peșteră și speriară toate lighioanele și toate găngăniile, șopârlele și șerprii, cu bețele aprinșe și atunci văzură ei că focul este un animal bun și un prieten folositor care îi apără împotriva fearelor sălbatece.

Numai nu trebuiau să se apropie prea tare de el ci trebuiau să-i deie de departe de mâncare neconținut.

Și atunci oamenii aleseră două femei cari trebuiau să hrănească îotdeauna focul și să-l păzească să nu se facă prea mare dar nici prea mic și pipernicit. Și acum nu mai aveau nevoie să clădească colibe în copaci ci locuiau frumos cu toții împreună în peștera cea largă și încăpătoare. Și când venea un leu sau un șerpe veninos luau un tăciune aprins și speriau animalele cele rele.

Încetul cu încetul curățiră pădurea de fearele de pradă. Cum se mai bucurau acum că părășiseră țara cea veche!

Acum trăiau mai liniștiți, aveau mai mult de mâncat, carne și friptură și mere coapte și deacum nu mai aveau nevoie să caute toată ziua de mâncare. Ci acum puteau să strângă multe petre ascuțite și să le prindă de bețe și așa aveau acum ciocane și toporașe de peatră. Dar într'o dimineață eșind din peșteră văzură în vale oameni străini. Erau locuitorii din pădurea cea de pe munte cari îi alungaseră din pădurea lor din vale. Acum veniseră și aici. Acești oameni răi își învârtiră securile și ciocanele de peatră și strigară spre ei în sus cuvinte de batjocură. Acum oamenii din peșteră își luară fiecare securea cea ascuțită și un tăciune mare și se duseră la vale în întâmpinarea dușmanilor.

Când văzură aceștia focul îi cuprinșe o frică grozavă. O luară la fugă și fugiră cât îi ținură picioarele, și când văzură că erau urmăriți de oamenii din peșteră fugiră și mai tare; însă în fuga lor nu băgau de seamă că se apropiau mereu de rău.

Deodată se treziră la malul apei și când se apropiară oamenii cei din peșteră cu tăciunii aprinși, îi cuprinșe frica și săriră în apă. Însă râul eră foarte adânc la mijloc și toți oamenii cei răi se inecară. Astfel își luară răsplata pentru răutatea lor.

Acum oamenii din peșteră erau foarte bucuroși. Mâncară toată ziua și jucară și beură must de mere.

Și beură și toată seara până când se umflară. Atunci însă mintea li se întunecă și căzură toți într'un somn adânc și dormiră până a doua zi dimineața. Când eră soarele sus pe cer se treziră și ei, și pe toți îi durea capul. Și când se uitară la foc, focul murise căci nimeni nu-l păzise peste noapte și nu-i dăduse de mâncare fiindcă toți se îmbătaseră și dormiseră prea mult. Acum oamenii din peșteră fură, se'ntelege, foarte supărați și rușinați. Focul le dăduse ajutor împotriva oamenilor celor răi și a fearelor sălbatece și a șerpilor cari se furișează pe ascuns.

Și răsplătiseră aceste ajutoare cu nerecunoștință și lășaseră focul să moară peste noapte. Și curând de tot băgară de seamă oamenii din peșteră cât de rău le mergea acum din nou. Leii ajunșeră iar îndrășneți în împrejurimi, șerprii se înmulțiră și într'o noapte veni un leu chiar până în peșteră și luă un copil și-l mâncă.

Atunci bărbații ținură sfat dacă să mai rămăie în peșteră sau nu. Unii dădură cu părerea să-și clădească iar colibe sus în copaci. Însă alții ziseră că acum s'au desvâțat de a se mai urcă sprinten în copaci. „Să stăm aci, ziseră ei, poate că la vara viitoare, când va fi iar cald tare, se va aprinde iar câmpia și atunci vom prinde iar foc ca întâi.“

„Da, — ziseră ceilalți, putem așteptă, numai de nu ne vor mânca leii până atunci. Atunci se sculă tânărul Fărăfrică. Crescuse mult de atunci de când prinsese cel dintâi foc și acum zise: „Ce-mi dați mie să vă fac eu foc?“

„Îți dau cea mai frumoasă din securile mele de peatră“, zise unul.

„Îți dau ciocanul meu de peatră cel mai greu“, zise altul. De opt ori a răsărit și a apus soarele până când am prins bine peatra la capătul bățului.

„Nu-mi trebuiesc securile și ciocanele voastre. Numai să mă priviți de acum înainte ca pe un bărbat și nu ca pe un băeat. Nimeni să nu mă mai bată și să nu mai spună că sunt un prost. Dacă îmi făgăduiți aceasta, voi încercă să fac foc“. Atunci bărbații îi făgăduiră că de acum îl vor privi ca pe un bărbat și nimeni nu-l va mai bate zicând că e încă un băeat prost.

Fărăfrică le spuse atunci planul său, cum ar putea să facă foc.

„Ați văzute de multeori, zise el, cătră bărbați, că din peatră sar focuri mici de tot când lovim tare pietrele unele de altele.

Acum noi să adunăm iarba uscată tare și să vedem, poate focurile cele mici vor mânca iarba și se vor face mari. Am băgat de seamă că iarba uscată prinde focul mai ușor decât toate și poate va prinde și scâteile cari ies din peatră. Veniți toți înlăuntru în peșteră și luați pietre mari albe străvezii, apoi le vom izbi cu putere ca să scoatem scâtei!“

Atunci oamenii din peșteră luară pietre de cremene și strânseră iarba uscată și o puseră pe locul unde fusese focul și apoi izbiră zdravăn pietrele unele de altele încât scâtei după scâtei eșiră și căzură în

iarbă. Deodată iarba luă foc, oamenii suflară cu obrăjii umflați și iarba începî să ardă.

Fărăfrică aduse repede câteva crengi pe foc, și acum aveau iar focul lor cel vechiu și credincios căruia nu trebuie să-i dea cineva de mîncare nici prea mult nici prea puțin.

Cît de bucușori erau acum iară oamenii din peșteră?

Nu se mai speriară cînd tocmai veni un leu înaintea peșterii și scoase un răget grozav, ci luară o creangă aprinsă și securile de piatră și alungară pe leu. Și fiindcă ei erau singurii oameni de pe pămînt cari știau să facă foc, ajunseră oamenii cei mai puternici și nimeni nu îndrăznea să-i lovească sau să le fure ceva. Și Fărăfrică fu de atunci înainte privit ca un bărbat și fu foarte respectat și iubit.

Din ziua în care oamenii din peșteră descoperiră focul au trecut multe, multe mii de ani. Din oamenii din peșteră eși un popor puternic, sate se ridicară și se făcură drumuri. Oamenii bătrîni muriră, copiii cei mici crescură mari și apoi muriră și ei, și așa merse multe mii de ani, și mereu făcură oamenii focul tot scoțînd scînteii din piatră. Acest lucru eră foarte obositor și puteți încercă singuri odată cît de greu este să aprindeți focul în chipul acesta.

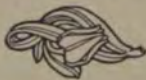
Însă oamenii descoperiră mereu alte lucruri noi și aflară mii de alte meșteșuguri, nu numai pe acela de a face focul.

Și într'o zi le dădă în gînd să taie bețișoare mici și să le pue un cap roș și cînd frece capătul cel roș, sfâr! iasă foc din el. Mulți oameni deștepți au lucrat împreună ani de zile pînă cînd au născocit asemenea chibrituri mititele.

Și știți cum se fac azi chibriturile? Azi sunt fabrici mari și acolo sunt multe mașini cari lucrează mult mai repede decît oamenii, și fac numai într'o zi atîtea chibrituri încât toți oamenii de pe pămînt își pot aprinde focul.

Și știți de unde vin bețele? Copaci mari sunt tăiați din pădure și apoi sunt tăiați cu fereștrăul în butuci; apoi sunt curățiți de coaje de jur împrejur cu mașini cum curăți merele ori cartofii, și apoi se ia altă coajă și altă coajă, și apoi cojile sunt tăiate dealungul în bețișoare și toate aceste sunt făcute de mașini nu de oameni.

Trad. de N. N. Botez.

Rugăm pe onorații noștri abonați, al căror abonament a expirat cu 1 Aprilie, ca să binevoiască a se îngriji de reînnoirea lui în grabă, ca revista să nu li se sisteze.

DE PE DRUMURI

— NOTIȚE ECONOMICE —

VASILE C. OSVADĂ

Cum ne apropiem de Oarda-de-jos, minunata panoramă, ce o alcătuește alvia liniștită și maiestooasă a bătrînului Murăș, cu lanțul munților apuseni în depărtare — ne este brusc întunecată de fumul ce se rostogolește din urloaiele fabricii de spirt a jupînului Glück, înneștit de un guvern ce-a avut prilej să constate activitatea financiară a milionarului.

În jurul fabricii duhoarea alcoolului și boii slabi mînați de Români năcăjiți — îți spune că aici e găzducie jidovească

La podul Partoșului ne întinde biletul de vamă mâna uscată a unui țaran, ce poate în nopțile de veghe, ce le iobăgește în slujba arendașului jidan, își reconstruiește tabloul lagărelor lui Axente și poate că își înecă amarul sărăciei în fatalitatea unui neam fără de noroc.

Cum trecem podul se desfac din ceața dimineții turnurile și zidurile cetății Bălgradului.

Aproape de cetate sunt în marș leger câteva companii de soldați, ce se întorc dela deprinderi și-și alină dorul de maică și drăguță și de plugul și grapa lui cu trăgănite doine românești. Sunt feciori din regimentul Moșilor și din fostul scaun al Arieșului. Azi păzesc copiii, ce ieri au păzit părinții și moșii lor și poate simt și ei revoltă în sufletul lor cînd ei stau șalboc ca alții să facă geșefturi prin care sug roadele sudorilor împrăștiate de frații și părinții lor pe cele țărini.

Și acești alți sunt aproape fără excepție numai jidani, care s'au cuibărit în Alba-Iulia mai abitar ca în Entredamul de lângă Bistrița.

Întreg negoțul, toate întreprinderile d'aici și din jur au încăput pe mâni jidovești. Întinsele câmpii dela poalele munților apuseni își varsă roadele în magazinele Deutsch-ilor, Weiss-ilor și Fischer-ilor...

Potilatul și bumbuștele cu lună a mireselor, ca și sicriul țintuit îl cumpără Românii noștri dela fiii lui Izrael. Întreprinderi și prăvălii jidovești se deschid și se închid în Alba-Iulia, în vreme ce banca „Iulia” păstrează cu îngrijire și bine pachetat mobilierul și biblioteca Reuniunii meseriașilor români — existentă azi numai în procesele verbale și în lămuririle de prin gazete.

Cum azi, cînd scriu aceste rânduri e zi de măr-turie, Marța înainte de Paști, în piața Bălgradului în-tâlnesc o mulțime de țărani români de pe la Șard și Ighiu de pe la Drâmbari și Ohaba și de pe valea Ampoiului pînă sus pe la Feneș și Zlagna. Și-au adus grăul și puii, mieii și vițeeii și cu banii ce i-au primit iau hăinițe la copii și roșele pentru Paști — se înțelege că din prăvăliile jidovești, unde văd o neobicinuită îmbulzeală.

Mă luminează un țaran: „Trebuie să ne purtăm

cu târگاșul că la zece se închid bolțile că azi au jidovii Paștile lor...”

În vremea asta la „Városi“ stau la masă câțiva intelectuali de prin satele din jur și discută cu patimă marea chestiune dacă Silistra mulțumește ori nu pretenziunile României. Se face o întreagă teorie diplomatică în jurul alipirii României la tripla alianță ori la tripla-entente. Cu cât mai mare folos ar avea întreg românismul dacă s'ar discuta alipirea și închegarea muncii noastre economice și deslipindu-ne de geșeftarii neomenoși, am avea organizațiile noastre economice așa fel ca banul Românului să sprijinească meseriile și negoțul românesc.

Că viața neamului nostru se dapână la sate — e de înțeles. Că pătrunderea și stăpânirea noastră în orașe e anevoioasă, e deasemenea esplicabilă. Dar că am pierdut și Alba-lulia dela poala munților apuseni și înconjurată de toate părțile cu bine situate comune românești — asta trebuie să ne doară, mai ales că această pierdere am suferit-o pe urmele slăbiciunii și neînțelegerii noastre.

Dacă nici un oraș ca Alba-lulia nu-l putem avea noi măcar în stăpânirea economică — haideți să ieșim d-aici...

Trage biciu cailor prietene — să mergem în munții apuseni, în țara lui Horea și a lui lanču... Cum trecem de Chișfalău și atingem Șardul, valea se strimtează și la Ampoița avem deja panoramă și aerul de munte.

Îngăduiți-mi un mic egoism, să respir singur acest aier sănătos, să-mi desfăt singur inima în mijlocul țărănilor de pe aici, sdraveni, cinstiți și lipsiți de păcatele și sgomotul orașelor.

După Paști — vă duc și pe dvoastră.

FLOAREA BETULIEI

ROMAN DIN EPOCA ASIRO-BABILONIANĂ

DE: STEFAN LĂZĂR.

TRAD. AUTORIZATĂ DE: ALEXANDRU CIURA

XXIII.

— 15 —

Focul se stânge...

Pălcurile de oameni răsăriau din toate colțurile taberii. Lupta se involbură într-un amestec de țipete.

Suhor porunci să sune goarnele, încât țipetul răzbătea până la cer. Luptătorii se vulnerau cu săgețile, buzdugane, cu săbii și cu lăncii. Pământul se sguduiă sub ropotul roibilor; se apropiă Thartan.

Holofern dete ordin lui Rabsaris:

— Încunjuți corturile principilor, ca să nu-și poată duce soldații în luptă!

Apoi năvăli în cort. Își încinse sabia lui înfricoșată, cu două tăișe, ce atârna de o columnă a cortului.

Își luă și zalele strălucite și încălecând pe roib, năvăli în luptă cu mare goană.

Se ridică în șea, să vadă unde e Haban? Îl văzută luptându-se, departe cu cavaleria lui Thartan.

S'auzi glasul adânc alui Nabuzar:

— Înainte, soldați!

Și își conduse soldații înarmați cu sulite uriașe, spre locul, unde războiul se desfășură cu cea mai mare furie.

— Și cei din Betulia erump! — anunță Salezer.

Într'adevăr se vedeă cum Salatiel se coboară de vale, ca o furtună.

Holofern dete ordinul:

— Du-te și respinge-i cu arcașii.

Salezer năvăli, și Holofern strângându-și roibul, năvăli spre luptătorii, ce se luptau cu o furie egală, dar cu puteri inegale.

Tabăra asiriană împrejmuită deja și înghițită mica trupă alui Haban. Eră încunjurat de mii de arme, dar frumosul fiu de rege arab se luptă încă cu îndârjire, prăbușind șiruri de luptători. Dar deodată căzută în mâinile luptătorilor lui Thartan...

În clipa când îl legară în cătuși Nabuzar năvăli, își făcū drum printre soldați și întrebă înfuriat, unde e?

Thartan răspuse:

— E aici, prisionierul meu...

— Prisionierul tău?! — lungi vorba comandantul pedestrașilor. — Așteaptă prietene. Nu tu ai prins pe această mătă sălbatică!

— Dar cine? — întrebă Thartan și sărind de pe cal veni în fața lui, repetându-și întrebarea.

— Eu! E prisionierul meu.

— Eu l'am prins, eu l'am legat în cătușe, cum e dar cu puțință, ca el să fie prisionierul tău?

— Eu am suprimat răzvrătirea! — strigă Nabuzar, — toată gloria e a mea...

Thartan începū să rădă în batjocură încât i se auziă scrâșnirea dinților:

— Vezi-ți de treabă... Al tău e pământul și cerul, stelele și tot ce este pe lume, căci tu ai creat totul...

— Ia seama!, amenință Nabuzar și își clătină lancea. — Nu-ți doresc, să ajungi în fața armei mele...

— Nu amenință, măi curcanule! — răspuse Thartan cu mânie provocătoare. Încunjură-mă, căci nici îndurarea zeilor nu te mai poate scăpa, dacă mă tulburi... nemernicule!

Și îndreptându-se, porunci soldaților:

— Duceți-l pe Haban în cortul lui Holofern.

Nabuzar se împotrivicni:

— Nu vă atingeți de el! El e prisionierul meu și soldați mei îl vor duce acolo...

Dete ordin soldaților, apoi ridicându-și sabia, strigă lui Thartan:

— Vino și tu, să mă răfuesc odată și cu tine!

Thartan înjură și își întinse și el spada. Dar nu se putură ciocni, căci pedestrima și cavaleria se încăierară, pe tema: cui îi aparține Haban.

— Ce se întâmplă aici? — s'auzi un glas profund, pe care îl cunoșteau așa de bine în involburarea

ciocnirilor și se cutremurară cu toții, că Holofern sosi între ei, în tovărășia gardiștilor.

Thartan își plecă sabia și se închină, în fața stăpânului oștirilor, anunțând cu glas liniștit:

— Iată, doamne, l'am prins și l'am încătușat pe Haban și acum Nabuzar vrea să mi-l iea.

— Cum?

— Spune, că e prizonierul lui, căci el a suprimat rășcoala... Am protestat, dar el și-a tras sabia, ca să-mi ia sângele...

Și răsă ironic. Nabuzar scrâșni din dinți.

— Îți și iau sângele! — răcni el. Eu l'am prins pe Haban...

Haban stă trist, cu mâinile încrucișate între soldații lui măcelăriți cu grămada. Nu-i mai păsă de nimic acum, nici chiar de propria-i vieță, dar totuș se înfurie, la vorba lui Nabuzar.

— Minți! Pe mine m'a înfrânt Thartan, și nu tu? El m'a încătușat...

Holofern privi spre Nabuzar.

— Du-te în cort și să nu cutezi să te miști de acolo, până nu vei primi ordinul meu!

Apoi se întoarse spre Thartan.

— Iar tu, viteazule, du-te sub munte, unde săgețile lui Salezer întunecă soarele. Sprijinește-l împotriva lui Salatiel...

— Cum poruncești...

Și plecă asemenea unei vijelii. Tumultul scăzuse, numai dinspre Betulia se auzia o goarnă. Și Holofern privind o clipă înspre lupta ce decurgea în depărtare, făcând semn soldaților, să-l ducă pe Haban în cortul comandantului suprem, ca să-și iea pedeapsa...

XXIV.

Inima călăului.

Îl duseră pe Haban, în cortul lui Holofern, la judecată.

El mergea, printre soldați, cu capul plecat, câteodată își rotiă ochii triști ca care a văzut un vis frumos și s'a pomenit apoi în realitatea amară...

Visă și ziua despre libertate, când eră treaz. Sufletul lui agitat trecea în grabă depărtările cele mari și se vedeă în pustietatea galbină, în lumea nisipului, și simțiă sărutul frumoasei regine, cu pielea neagră, care a rămas departe în singurătate... Îi auzia glasul și îi vedeă stătura gingașă ca a unei flori, o vedeă zi de zi până ce azi s'a răscolat cu armă împotriva lui Holofern...

Soldații lui erau ceva peste treisute, pe cari Holofern i-a inrolat în tabăra lui după cum luase cu sine și pe ceialalți principii cu soldații lor, pentru a-și augmenta trupele asi-ro-babiloniene. Soldații lui erau împărșiți în întreagă tabăra, dar la un semn dat, s'au adunat cu toții, ca să învingă sau să moară, căci cu toții iubeau libertatea, deșertul nemărginit, unde vântul plângător aruncă spre cer cu mânie nisipul galbin!

Cu acești trei sute de luptători a atacat tabăra asi-ro-babiloniană, ce se odihnea; s'a aruncat în marea

de luptători, ca să-l prindă pe Holofern în luptă, sau în patul lui de odihnă...

Doria să-l ducă legat cu lanțuri în pustietatea cea mare, ca să-l omoară, în fața cătunelor prefăcute în cenușă. O vitejilor! o nebunilor! Oare frunza se poate împotrivi cu apa tulburată și năvalnică a Eufratului?!

Tompar îl convinge, să renunțe la acest plan ne-bun și să nu vorbească cu ceialalți principii, ca să nu-l tradeze vreunul... El n'a vorbit cu nimeni, dar a încercat... și s'a adevărit vorba lui Tompar, căci ictă acum el e prins și legat în cătușe în fața lui Holofern!

Jumătate din soldații lui au căzut de armele asiriene, iar restul e încunjurat de soldați cu paloșe... Lupta s'a sfârșit, și cu ea deodată și speranțele și visul cel minunat!

Privi spre cerul zimbitor. În curând n'o să-l mai vadă și nici soldații lui, căci azi va avea de lucru neîn-duratul paloș babilonian! Vor fi decapitați cu toții, ca să dovedească cu sângele lor, cât de zadarnică e orice sfortare omenească...

Se opri o clipă privind la soarele strălucit, dar soldații babilonieni îl împinseră spre cortul de judecată, unde îl șteptă Holofern.

Se opri să-l salute, căci îl ură. Se opri și rana lui dela frunte săngeră...

Holofern îl întâmpină, în ușa cortului, cu un zimbet plin de mândrie.

— Ce este, Haban?

Glasul lui eră ironic și înfuriat. Haban nu răspunse; se întoarse ca să nu-l vadă, căci i se strângea inima...

— Te rog un singur lucru: să nu mă înfuriez și pentru mai departe. Și așa vei muri, dar dacă mă înfuriez, vei muri cu o moarte de mii de ori mai grea...

Regele pustiului ridică din umeri și zise:

— Sunt gata la orice moarte!

Holofern răsă posomorât:

— Nebune, cum ai îndrăznit cu o mână de oameni, să te arunci asupra unui sfert de milion? Și mai ales, cum ai îndrăznit să mă ataci chiar pe mine?!

— Am făcut'o. M'ai învins cu arma, acum isprăvește cu mine...

Se auzi un țipet înăbușit. Iudita năvalise din cortul visteriei, cu părul despletit. Fața ei tradă o groază de moarte, ea își făcea loc îmbrâncindu-se printre soldați și se aruncă la picioarele lui Holofern...

— O, visul sufletului meu... pe tine te caut în tabăra răzvrătită... În numele lui Iehova spune-mi... nu ți-sa întâmplat ceva?

Holofern rămase uimit.

— Pe mine mă căutai?

Iudita îi îmbrățișe picioarele și zise plângând:

— Da, Holofern... pe tine...

— urmează —

Dări de seamă

Elena Farago: *Copiiilor**

Zilnic citim în ziare plângeri împotriva abuzurilor săvârșite în anumite direcții de oameni, cari aveau tocmai datoria de a servi drept modele de corectitudine și virtute. În toate ramurile activității noastre publice se manifestează scăderi, cari uneori iau proporții amenințătoare.

Lubitorii de progres, prietenii luminei și ai adevărului strigă, protestează și lovesc în cei vinovați. De atâta vreme ne plângem de ravagiile criminalității, ale alcoolismului și depravării. Și cu toate acestea curentul de destrăbălare ia proporții tot mai mari. Care să fie cauza?

Un răspuns, unul singur la această întrebare: Educația greșită ce se dă tineretului, pildele proaste pe cari acest tineret le vede din clipa când începe să distingă ce este bun, de ce este rău. Zadarnic vom căuta să îndreptăm pe cei mari. Zbuciumul va fi de prisos. Nu se poate. Mărul, odată putred, nădejdea rămâne la sămburii din el.

Toate privirile trebuiesc îndreptate spre cei mici. Spre acei cari odată vor avea îndatoririle celor mari de azi. Sufletele lor sunt curate. Sufletele lor sunt primitoare și nu cunosc fardul și minciuna. Ele sunt sincere și nu ascund nimica în dosul vorbelor spuse. Bucuriile ca și durerile lor sunt adevărate. Sufletele lor sunt mlădioase. Spre ele trebuie să ne îndreptăm deci atenția.

Al doilea volum de versuri pentru copii al dnei E. Farago aduce o nouă contribuție la munca oboșitoare și plină de greutate a educatorului. Dacă primul volum apărut pe iarnă avea unele scăderi prin deasa întrebuintare a cuvintelor abstracte — ceia ce din punct de vedere pedagogic este o greșală, — noul volum „*Copiiilor*”, apare mult mai limpede, mai ușor de apropiat de sufletul copilului, care nu-și poate

da seama de valoare cuvintelor abstracte.

Majoritatea bucăților din volum este inspirată de două sentimente rodnice și generale omenești: *mila* și *oroarea de minciună*. Aceste sentimente vrea poeta să le infiltreze în sufletele curate ale celor mici, folosindu-se de toate mijloacele spre a-i face să fie miloși și să se ferească de minciună. Căci în viața noastră nimic nu este mai respingător decât un om, în al cărui suflet nu înfloreste mila față de suferință, și al cărui cuvânt spune minciuna.

Cartea conține mai ales cântece, pe cari copiii ar trebui să le cânte la sărbătorile *Învierii*, când, odată cu primăvara învie în sufletul tuturor muncitorilor dragostea de viață.

Sunt Paștile. Au venit cu toată comoara lor, cu raza lor de mângăere chiar și pentru aceea în al căror piept n'are nici un motiv să mai învie nici o răză. Și copilul se bucură, căci:

„Știu Tatăl nostru și știu spune
„Și alte rugă ce mi plac nespun,
„Și știu să cânt și-o rugăciune
„Cu învierea lui Isus”.

E zi de bucurie pentru cei bogăți ca și pentru cei săraci, căci azi din prisosul celui ce are se reversă și asupra celor cărora soarta le-a hărăzit numai dureri și amarăciuni.

„Și copiii buni la suflet
„Azi cu bucurie dau
„Cozonaci și ouă roșii
„La copiii care n'au”.

Vedem veselia, dar vedem și durerea pe care o simt cei mici atunci când această zi mare nu le aduce ceea ce vor: sănătatea mamei lor.

Petru cultivarea sentimentului de milă sunt scrise și bucățile ca „Rândunica”, „Pușculița”, „Vrăbiile” și mai ales frumoasele versuri din „Porumbelul” — o perlă a acestui frumos volum. Curată prin acțiunea ei, curată prin simbolul ei, această bucată ar face, cred, cinste ori cărui autor.

„Un porumbel căzută din zbor pe-o stâncă în mare
„E mic de tot săracu, de-abia a prins să zboare,
„Vin valuri mari și în stâncă lovește și lui i-o frică,
„Și trist e capu și plină și-arișpile și ridică
„Ar stropi sărișii din valuri pe penă cad și-i ndă
„Și pînă-i jalnic nu-i nimeni să-i audă...”

Vine însă porumbița și-l salvează. Faceți pe porumbița să-i dea puiului drumul jos în valuri și veți avea simbolul atâtor dureri omenești.

Frumoase sunt și bucățile, în cari poeta caută să ferească pe copii de minciună.

„...Și de-ar fi chiar să mă bată
„Pentru vina mea,
„Și de-ar fi chiar să mă bată,
„N'aș minți-o niciodată
„Pe mămica mea!...”

Multă dragoste pentru natură se degează din volumul „*Copiiilor*”. Și acest fapt ne arată și mai mult priceperea autoarei. Căci trebuie să învățăm dela firea creatoare, să-i îndreptăm pe cei mici spre ea, ca în viața lor să fie buni și sinceri ca ea.

Cred însă că prea stăruiește mult asupra rugăciunilor. Aproape toți copiii numără între faptele lor bune în primul rând rugăciunea. Dat fiind că aceste cântece vor fi învățate de copii, oare n'ar avea ele o scădere? Trăim în vremuri când trebuie să mai și *pretindem* și să *luăm* nu prin înghenunchere, ci cu forța.

T. Miron.

Unei fecioare...

A. L.

Frumoasă și fermecătoare e povestea ce ți-o îngână noaptea când intră în tainuita-ți odăiță.

Când erai mititică ascultai povestea ce ți-o torcea bunica, și povestea aceasta îți îngreună genele, pleoapele-ți cădeau lenevite și somnul se furișă pe nesimțite în preajma ta și pe nesimțite te fură și te ducea în zborul lui fermecător prin toate acele locuri minunate ce se perindau în povestea banicii tale. Fetița cea mică și drăgălașă de odinioară, acuma e fetița mare și ispititoare, serioasă și plină de doruri noi. Bunicuța nu mai este ca s'o vadă cum e acuma, să-i istorisească din povestea vieții puțin câte puțin și să-i descopere vâlul tănuț al dorințelor ei neînțelese. Nu mai este bunicuța cu poveștile ei frumoase, dar fetița mare, frumoasă și ispititoare ascultă astăzi o poveste nouă, un glas ne mai auzit, care pleacă dinăuntrul sufletului său și-i începe firul poveștii acelei noi, pe care o altă voce îl toarce mai departe în mii și mii de tonuri.

Frumoasă e povestea ce ți-o îngână noaptea când se furișează încet în odăița ta, la căpătâiul tău. Și tu o ascuți fermecată și trează, străbătută cu tot trupul tău tânăr de fiori mari și tainici care-ți aduc o neliniște mare, dar plăcută sufletului tău. Somnul nu poate veni căci tu însuși îl alungi. Înferbântată te ridici,

* Editura „Ramuri”. Se poate comanda la „Librăria S. Bornemisa”, Orăștie. Prețul 1.35 franco.

pășești încet în vârful degetelor, deschizi fereastra și respiri cu sete aerul răcoros din afară care-ți mângâie fața, părul, brațele, și-se strecoară în sân și-și împrăștie peste tot trupul tău răcoarea lui binecuvântată. Tresari de un simțimânt care te birue. Vest-mântu-ți alb, subțire și ușor îți pare o închisoare nesuferită. Ai dori să fii liberă, cu totul liberă, s'arunci la o parte vâlul acesta și nu știi ce te oprește. Ai dori să zbori ca un gând în rătăcire, să te scali în voe în undele reci ale aerului, să simți bătea mângăioasă a vântului și pe aripile lui să plutești ca o nălucire de noapte. Sub lumina minunată a lunii te-aș crede o ființă dumnezeiască veghiind asupra celor ce-și spun primul cuvânt de iubire.

Îți descoperi larg pieptul în adierea vântului și de ar fi cineva în grădină ai fugi înapăimântată dela fereastră. Dar nu-i nimeni și n'ai de ce te înfricoșă.

Noaptea-și urmează povestea ei frumoasă și fermecătoare. Tu te razezi de fereastră, îți sprijini coatele pe ea, și-i ascuți povestea. Și cu cât vorbele tainice ale ei se cern unele după altele, cu atât tu te adâncești mai mult ca să le pricepi rostul lor. Și începi atunci a înțelege puțin cât de puțin din marea și eterna lege a iubirii despre care povestește zumzetul frunzelor zbuciumate, murmurul izvoarelor, foșnetul florilor și al ierburilor, vântul veșnic rătăcitor în glasul căruia se strâng toate plângerile, toate suspinurile ca și toate strigătele și ciripiturile de veselie ale tuturor ființelor cari s'au adăpat unele mai mult altele mai puțin la nesecatul izvor al iubirii. Marea și sfânta lege a iubirii despre care povestește tainica licărire a stelilor de sus, privirea plină de tristețea a lumii, umbrele și luminele cari joacă și se alungă pretutindeni, greueruș din iarbă îndrăgostit de o stea căreia îi cântă, dar care nu-i aude cântarea, ci sclipind înainte își povestește în taină istoria vieții ei. Licuricii din iarbă, țiuitul somnoros din cuibul de sub streșină și mai ales cântarea măiastră a prteveguitoarei din grădină, povestesc neîncetat vraja negrăit de plăcută a iubirii.

Și tu veghetoare albă dela fereastră, ascuți înfiorată această poveste și o înțelegi. Te simți prea simțură în odăita cea tănuită. Pe fruntea ta senină, pe ochii tăi plini de doruri, pe obrajii tăi îmbujorați, pe gura ta vrăjită, adeseori maica ta cea bună și-a pus sărutul ei mângăetor. Tu simți însă că este un alt sărut mult mai dulce, mult mai plăcut, care-ți dă o înfiorare dumne-

zeiască și sărutul acela îl dorești tu din tot sufletul.

Prin undele mari ale părului tău frumos, adeseori s'au plimbat degetele ușoare ale maicei tale. Dar tu simți că este o altă alintare mult mai plăcută și pe aceasta o dorești tu acum. Mâna tremurândă și iubitoare a maicei tale adeseori și-a mângăiat gâtul tău curat și rotund și peptul tău de fecioară, plin de viață și de doruri, descântându-ți adesea când pareai că ești bolnăvioară. Dar din clipa aceasta tu simți prea bine că este o altă mângăere de o mie de ori mai dulce și mai fermecătoare care poate să-ți alinte frăgezimea ispititoare a peptului tău și să-i aline dorurile cele multe și mari de cari e plin. Figura blândă a maicii tale care a văzut acest trup tânăr și frumos desvoltându-se mereu, care l'a văzut răsărind, îmbobocind și înfârșit înflorind în cea mai mare frumșete sub îngrijirea necurmată a ei, îți apare înainte duioasă și iubitoare. Dar floarea îmbobocește pentru ca să înflorească și înfloreste pentru ca să rodească. Și tu simți că e un altceeva care are dreptul de aici înainte asupra acestei flori ce trebue să-și dea rodul său. Un cineva pe care-l aștepti cu sufletul plin de iubire, o ființă mult mai dulce, mai frumoasă și mai mângăetoare decât însăși maica ta. Te ridici dela fereastră și-ți întinzi brațele ca pentru o chemare. Ființa mult dorită o vezi par'că în noapte și par'că ai vrea s'o cuprinzi strâns la peptul tău înfăntat și să-i zici: „Ia-mă cu tine! Îți dăruiesc ție acest trup frumos căci robia ta e negrăit de fermecătoare. Ia-mă cu tine!“ Și de-ar apărea la fereastră și mâinile lui puternice te-ar cuprinde ca pe fetița de odinioară, tu te-ai lăsa roabă lui, ca să te ducă unde ar voi.

Dar povestea nopții începe să se întunece. Dela orizonturi nouri mari și întunecoși se ridică rezezi în sus lăsând umbre mari de pe pământ. Infriguțați se adună în grămezi mari, închid calea lunii și lumina ei abia se mai poate strecura tremurând. Vântul măhnit suflă cu putere urmărindu-și nesfârșita-i cale, frunzele se zbuciumă cu zgomot, aerul tremură, se umezește, în depărtare se văd fulgere și se aud tunete, picuri mari de ploaie cad rezezi pe fereastră stropindu-ți cu apa lor rece fața, peptul și brațele și tu tresari. Închizi fereastra și în vârful degetelor te retragi și te urci în așternutul tău curat de fecioară. Te culci cu brațele sub cap și, pe când furtuna de afară îți plânge la geam plânsul meu pe care tu nu l'ai înțeles, gândurile

tale plutesc încă fericite în visurile frumoase închegate în clipe deștepte. Ce visuri frumoase și curate! Acestea le știu. Dar aș da o lume întreagă să știu dacă în aceste visuri frumoase și pline de lumină sufletul meu a luat din acele clipe locul cel mai de seamă!

G. B.

„Scrisoarea de recomandatie“

Iarba fiarelor a tuturor ușilor zăvorite. Călcătoarea poruncei: „nu primește pe nimeni“. Deschiderea sertarelor pentru scoaterea altei semene. Cuiul care scoate alt cui bătut și el altădată cu sila, cu greul ciocan al scrisoarei de recomandatie. Scopul ei: scoaterea meritului și înlocuirea lui cu nevolnicia, cu prostia.

Răvășelul prin care poți mânca o pâine, îți poți potoli ambiția de a parveni, fie în politică, fie în literatură... da, în literatură, căci scrisoarea de recomandatie are, de multe ori, această miraculoasă putere de a înlocui talentul. Cine se mai miră astăzi când, dela ușierul Cerberul care păzește pe Excelența Sa — și până la Excelența Sa, toți te întreabă de acest mic răvășel care îți va împlini poftele și ambițiile.

Încearcă, așa, într'o doară, numai ca să cunoști oamenii și moravurile, încearcă să te duci cu mâna goală, și vorbește frumos, demn, spune că n'ai pe nimeni, dacă nu-ți va apuca înainte Excelența Sa să te întrebe dacă ai vre-un bilețel și ai să vezi gesturile, mimica, o strâmbătură din nas, o ridicare din umeri și apoi o mormăială surdă, desgustătoare! „Nu se poate, nu e loc“. Și vei râde de nu vei avea nici o nevoe de mila cuiva, sau vei tremură pentru grija zilei de mâne ce vine amenințatoare ca un tren ce inevitabil te va distruge.

După, tinc, va intra scrisoarea de recomandatie — nu un om, — și va fi primită cu întindere de mâni, cu întrebări de ce face miluitorul cu scrisoarea de recomandatie. Va urma, apoi, o apăsare pe buton, șeful de cabinet va recomanda „scrisoarea de recomandatie“ cutărui șef de birou și „scrisoarea de recomandatie“ va intra imediat „în portie“, va începe

munca pe care nu e în stare să o facă. Și tu, cu inima frântă, venindu-ți să rupi diplomele tale pline de elogi, de „magna cum laude“, te vei da binișor pe scări, te vei trezi în stradă buimăcit, frământându-ți capul, mai mult decât atunci când munceai pe băncile înaltelor școli cum să faci să-ți câștigi un mizerabil codru de pâine pentru care ai dat cei mai frumoși ani ai vieții tale, muncind ca un salahor, și atunci, după zile de frământări, de lupte cu tine însuși vei ajunge la concluzia că diplomele acele pline de elogi nu plătesc nici un ban, nu-ți sunt de ajuns ca să fi cineva, ci trebuie să-ți încovoi cerbicia, să lingi mâna unui om al zilei, unei secături cu care ți-e silă să stai de vorbă pentru că nu e în stare să lege două vorbe, să treci peste mândria ta și să te rogi pentru „scrisoarea de recomandare“, condiția sine qua non ca să poți trăi astăzi, adevărata lecuitoare a lipsurilor și a prostiei.

Pretor.

Turnee artistice

După turneele atât de strălucite ale domnului Zaharie Bărsan, care ani de-a rândul a cutreerat orașele din Ardeal răspândind arta teatrală și trezând în sufletul publicului nostru gust pentru ea; de câțiva ani încoace orașele noastre sunt asaltate de cei câțiva cântăreți ai noștri, cari an de an ne sosesc odată cu primăvara de prin cele orașe streine. Apostolatul acestor cântăreți, publicul nostru începe a-l aprecia, dând dovadă de o maturitate a simțului artistic. Cum nu ni-e dat, ca să avem în Ardealul acesta locuit de milioane de Români nici o trupă teatrală și de operă, cele câteva serate artistice, ce ni se oferă în fiecare an, sunt de cea mai mare importanță culturală la noi. Drept aceea acum când ni se vestesc din nou concertele dlor Mărcuș-Crișan-Băilă, pe de-o parte, și al tenorului Ionel Rădulescu, pe de altă parte, publicul nostru începe să se frământa, să discute, să aștepte nervos sosirea serei, în care sufletul se transportă într'un dulce extaz pentru o oră, două.

Tenorul Ionel Rădulescu, cel mai dibaciu talmăcitor al doinei noastre dintre tânării cântăreți români, de data aceasta, va concerta, numai în câteva orașe, ca să-și ia adio dela cunoscuții din Ardeal, căci dela toamnă ni-l duce pentru totdeauna străinătate, iar în luna lunie, va merge, cel dintâiu, în Basarabia, ca să croiască drum cântecului românesc și pe pământul cel mai primejdut de străini.

Rămân pentru cele mai multe orașe ale noastre concertele domnilor Mărcuș-Crișan-Băilă, acești trei fii ai Ardealului atât de mult apreciați și în streinătate. Ca o dovadă, despre aceasta reproducem câteva șire din presa germană:

„Troppauer Zeitung“ scrie despre pășirea lui St. Mărcuș în opera „Lohengrin“: „Dl Mărcuș avu ca „Lohengrin“ un succes deplin. Organul puternic, minunat și simpatic al acestui talentat cântăret, s'a validat strălucit atât în teme curate lirice, cât și în cele pretențioase dramatice. Afar de acestea, pășirea sa nejenată și împunătoare fu surprinzătoare, tot așa și jocul său efectuit cu spirit și studiat până în cele mai mici amănunte“.

— Gazeta „Silezia“ despre pășirea lui St. Mărcuș în opera „Tannhäuser“:

„Rolul principal l'a jucat un tânăr român, dl St. Mărcuș. Pentru un începător este o adevărată încumetare a debută cu o parte ca cea din „Tannhäuser“ care face pretenții exagerate atât cântărețului, cât și actorului. Că efectul prestațiunii dlui Mărcuș, a fost cu tot temperamentul său neastâmpărat, foarte simpatic și primit de public cu multă plăcere, — este o dovadă bună de talentul tânărului artist. Într'adevăr tenorul său este frumos colorat și de-o mare plenitudine și sună mai ales în partii lirice moi, foarte frumos. Predarea încă dovedește pricepere“.

Gazeta „Silezia“ despre Mărcuș în opera „Bajazzo“:

„Dl Mărcuș poate fi de douăori mândru că „Canio“-ul său, a stărnit atât aplaus. El trebuie numai să învețe, să-și păstreze încrederea aceasta a publicului“.

Gazeta „Die neue Zeit“ despre Mărcuș în aceeași operă:

„De tot convingător efectul tenorului captivant al dlui Mărcuș. El

se transpuse cu desăvârșire în rolul lui „Canio“. Fiecare mișcare, fiecare gest, a fost veritabil. Se vede așazăzând focul nimicitor al gelosiei mistuitoare cum se încinge și arde amenințător la vatra vulcanică a inimii sale“.

Despre artistul dramatic Băilă scriu foile din Pilsen, Boemia, următoarele:

„Pilsner Tageblatt“: Un pe deplin meritat aplaus deosebit își seceră dl Băilă în rolul zguduitor de comic al lui Ernest de la Roche. Ai fi putut jură că-i un adevărat francez“.

„Pilsner Tageblatt“ despre dl Băilă în „Fünf Frankfurter“:

„Pe Nathan îl jucă dl Băilă în trăsături energice de ton, ținută și ca mască. O copie fidelă a naturii și de un efect înviorător asupra fantaziei“.

În piesa „Kabale und Liebe“ aceeași gazetă:

„De tot eminent a jucat dl Băilă pe mișelul secretar Wurm. Și nu vrem să perdem ocaziunea de a ne exprima regretul, că ni se dă așa de rar prilejul să vedem pe acest actor așa de destoinic în roluri de intrigant“.

Publicul nostru românesc de putindeni sperăm, că va aprecia și el talentul cântăreților noștri și le va da tot sprijinul binemeritat.

O O O

Cărți primite la Redacție:

Elena Farago: Copiiiilor. Prețul cor. 1'25.

O O O

Scrisori dela Redacție

MANUSCRISELE NU SE ÎNAPOIAZĂ

Aedrus. Nu putem încă împlini dorința dvstră nici acum. Mai încercați însă și nădăjduiți. Odată vi se va deschide, dacă bateți mereu.

V. R. D. Cele cu dedicație sunt mai puțin succese, deși fiecare are câte-o notă de sinceritate și câteva versuri frumoase. Ca tehnică lasă de dorit și pentru motivul acesta nu le publicăm. Dar aceasta nu trebuie să vă indisună, căci dvstră odată veți scrie versuri bune, cu siguranță. Acum sunteți însă prea tânăr pentru multe și așa și pentru poezie. De-aceea să ne iertați, că ținem consult, ca să publicăm numai lucruri pe deplin succese dela dvstră. Frumoasei cu „inima bună“ îi va fi de-ajuns dacă i le rostești poeziile, ori i le trimiți într-o scrisoare. — Multe salutări și mult noroc în dragoste.

Numărul proxim al revistei noastre va apărea numai la 11 Maiu n. c.

A apărut

„Misterul Poetului”

de Antonio Fogazzaro,

cel mai splendid roman al marelui scriitor italian cu renume mondial, în care se zugrăvește într'un mod fermecător *iubirea* platonice și curată a două suflete, pe cari înșaf Dumnezeirea le predestinează, ca să fie unul al celuilalt.

„MISTERUL POETULUI” între literatura de bălcu, cu subiecte banale, imorale, ce începe a se creia și la noi, apare ca o splendidă carte cu pagini de-o frumuseță neîntrecută, pe care o poate citi, ba chiar e bine s-o citească, fiecare domnișoară și fiecare tinăr cu sufletul curat și dornic de-o iubire senină și imaculată.

„MISTERUL POETULUI” până acum a fost tradus aproape în toate limbile europene și a avut pretutindeni un succes uriaș. Zeci și zeci de mii de exemplare s-au desfăcut din cartea aceasta prețioasă și plină de farmec.

La noi a tradus-o domnul *D. TOMESCU*, redactorul „Luminii literare”, într'o limbă plină de poezie și neoașă românească.

„Misterul Poetului” a apărut în editura „LIBRĂRIEI NAȚIONALE” S. BORNEMISA din Orăștie și se poate comanda pentru suma de cor. 2— franco.

A apărut

„Volintirii”

de Ion Dragoslav,

un splendid volum de peste 200 pagini, cuprinzând povestirile alese, pline de farmec ale unuia dintre cei mai de seamă povestitori ai noștri de azi. Domnul *Ion Dragoslav*, pe care și publicul ardelean îl cunoaște îndeajuns, mănuește cu o dibăcie neîntrecută condeiul și îi reușește să prindă în vorbe maestre amintirile sale așa de plastic, așa de distractiv, cum dela nemuritorul Ion Creangă n-a succes nici unui scriitor român.

Sub condeiul dânsului oamenii din lumea dela țară, învie, trăesc, apar aievea înaintea noastră, cu toată viața lor rustică, nefalsificată, pe care am trăit-o și noi odată, demult, când adormiam ascultând poveștile bunicii cu firea blândă.

În scrisul acesta nu afli mari conflicte sufletești, ci ascuți parcă un cântec fermecător, pe care nu l-ai auzit de ani de zile, care te mângăie ca o mână scumpă și-ți stoarce din ochi lacrimile pe cari le-ai vărsat în copilărie așa de fără rost.

„Volintirii” a apărut în editura „LIBRĂRIEI NAȚIONALE” S. BORNEMISA din Orăștie și se poate comanda pentru suma de cor. 1'90 franco.

„Librăria Națională” S. Bornemisa

Orăștie—Szászváros

Cele mai noi
cărți literare!

<i>Ion Agârbicean</i> : Schițe și povestiri	cor. 2—
<i>Liviu Rebreanu</i> : Frământări	„ 1:50
<i>Carmen Sylva</i> : Aliunde, în franjuzește	„ 4—
<i>E. Lovinescu</i> : Viața și opera lui C. Negruzzi	„ 2—
<i>Delavrancea</i> : Hagi Tudose, comedie	„ 2—
<i>G. Murnu</i> : Istoria Românilor din Pind	„ 2—
<i>L. Tolstoi</i> : Cazacii	„ 0:30
<i>C. Mendès</i> : Râsul roșu	„ 0:30
<i>B. Dumbravă</i> : Pandurul, roman	„ 3—
<i>I. U. Soricu</i> : Florile dalbe, poezii	„ 2—
<i>Natalia Negru</i> : Mărturisiri, nuvele	„ 2—
<i>Dostoievsky</i> : Amintiri din casa morților, roman	„ 1:50
<i>V. Eftimiu</i> : Cocoșul negru	„ 2:50
<i>E. Lovinescu</i> : Aripa Morței, roman	„ 1:80

Cele mai noi
cărți literare!

Pentru porto să se trimită deosebit 20 bani de-o carte. Comandele se execută cu cea mai mare promptitudine. Librăria e provăzută cu un bogat depozit de cărți literare, și la dorință procură și cărți cari îi lipsesc. Mai are mare depozit și de hârtie de cancelarie și pentru scrisori, cerneală și revizite școlare. Cereți catalogul gratis și franco.

„LIBRĂRIA NAȚIONALĂ”
S. Bornemisa, a edat un
splendid tablou național, tipă-
rit în color, în mărime 47/59
cmetri, reprezentând măreața
clipă istorică:

Intrarea lui Mihai Viteazu în Alba-Iulia, la 1599.

E o foarte frumoasă po-
doabă pentru oricare casă ro-
mânească și e cel mai bun
cadou, ce se poate face la ori-
ce prilejuri. Prețul unui esem-
plar e cor. 2:50, franco. La o
comandă de 10 esemplare, se
trimit franco, pentru numai
21 coroane. — Cereți-l dela

„LIBRĂRIA NAȚIONALĂ”
S. BORNEMISA
ORĂȘTIE—SZÁSZVÁROS

Depozit românesc
de

PIANE și ARMONIURI în Sibiiu, str. Cisnădiei 7.

Piane și pianine din cele mai
bune fabrici din Austria și Ger-
mania, în nuc mat sau poleit, în
lemn negru, mahagon, palisandru
veritabil, construcțiune modernă,
cadru pancerat, agrafe, moderator
etc., — se pot cumpăra cu preț
foarte favorabil în depozitul
meu. Transportul și pachetarea
sunt gratuite. Școalele, reuniu-
nile de cântări și alte instituții
culturale primesc favor special.

Armoniuri de școală
bune și solid lucrate.

Rog sprijinul onoratului public român.

Cu distinsă stimă:

TIMOTEI POPOVICI,
profesor de muzică
Sibiiu—Nagyszeben
Strada Cisnădiei 7.

Hocca,
Cloșca,
Crișan.

cei trei capi ai revoluției țărănești
din 1784, i-a tipărit într'un splen-
did tablou colorat, după portre-
tele originale dintr'un muzeu, „Li-
brăria Națională” S. Bornemisa,
și i-a pus în vânzare pentru suma
de cor. 2.50 franco; și cor. 2:75
franco recomandat.

Cei ce doresc să aibă o
icoană națională

în casă, care să le vorbească de
una dintre cele mai dureroase pa-
gini ale neamului nostru, să co-
mande acest tablou, care e unic în
felul lui și e vrednic să stea pe
păretele oricărei case românești.

La o comandă de 10 esem-
plare se trimite franco recomandat
pentru numai 21 coroane, în loc
de cor. 27:50. A se comandă la

„LIBRĂRIA NAȚIONALĂ”
S. BORNEMISA
în ORĂȘTIE—SZÁSZVÁROS